

Po~i t uvani,

Kako { t o Vi ve t ivme na po~e t oko t na godina t a, ne zas t anuvame vo ~ekorewe t o napred.

Novio t dizajn na F I S K A L E N P R A K T I K U M e s a m o u { t e e d n a p o t v r d a n a n a { a t a i n v e n t i v n o s t i p o d g o t v e n o s t z a n o v i n i i i z n e n a d u v a w a . D o k a ` a n i o t i p r i z n a t k v a l i t e t n a s p i s a n i e t o e n e p r o m e n e t ; g o m e n u v a m e s a m o n e g o v i o t i z g l e d . S e n a d e v a m e d e k a F I S K A L E N P R A K T I K U M } e v n e s e v e d r i n a i } e g o n a p r a v i p o p r i j a t n o V a { e t o s e k o j d n e v n o r a b o t e w e , v o o v a a t e { k a e k o n o m s k a s o s t o j b a , p r e d i z v i k a n a o d n a s t a n i t e v o n a { e t o o p k r u ` u v a w e , k o j a n e p o g o d i s i t e n a s .

F I S K A L E N P R A K T I K U M , k a k o V a { s e k o j d n e v e n s o r a b o t n i k , p r o d o l ` u v a d a o d i v o p r e s r e t n a p r e d i z v i k o t p o k a ` u v a j } i g o v i s t i n s k i o t p r a v e c .

Vo n e g o i p o n a t a m u } e V i g i p r e z e n t i r a m e v e } e p o z n a t i t e s o d r ` i n i o d o b l a s t a n a , d a n o c i t e , c a r i n i t e , f i n a n s i i t e , s m e t k o v o d s t v o t o , p r a v o t o ; n o s e r a z b i r a , } e g o n a d o g r a d u v a m e i s o n o v i s o d r ` i n i k o i k a k o a k t u e l n i } e s e n a m e t n u v a a t v o s e k o j d n e v n o t o r a b o t e w e . T a k a , v o o v o j b r o j n a F I S K A L E N P R A K T I K U M , g o o b j a v u v a m e k o m e n t a r o t n a n a j n o v i t e i z m e n i n a z a k o n i t e z a p r i v a t i z a c i j a .

I p o n a t a m u o s t a n u v a m e o t v o r e n i z a V a { i t e j a v u v a w a , p r e d l o z i i s u g e s t i i , s o c e l d a j a p r o d o l ` i m e n a { a t a u s p e { n a s o r a b o t k a .

So p o ~ i t ,

**L i l j a n a A t a n a s o v s k a -
- S t o j a n o v s k a**

Izdava: EKONOMIST DOO Skopje

Direktor: Liljana Atanasovska - Stojanovska

Glaven i odgovoren urednik: prof. d-r @ivko Atanasovski

Redakciski odbor

Pre t s e d a t e l : akademik prof. d-r Ksente Bogoev; **~lenovi:** prof. d-r @ivko Atanasovski, prof. d-r Mihail Petkovski, d-r Trajko Slaveski, d-r Vesna Pendovska - Pajvanska, d-r Dimko Milenkov, Jordan Markovski, Dimitar Beldedovski, Dobrila Trajkovska, Sezair Rexepagi }, Slavko Lazovski, Liljana Atanasovska - Stojanovska

Lek t o r : Silvija Mitrevska; **P e ~ a t i :** DOGER Skopje

Kompju t e r s k a i g r a f i ~ k a p r i p r e m a : EKONOMIST DOO Skopje

Adresa: EKONOMIST DOO Skopje, Makedonija, ul: "Nikola Vapcarov" br. 7a,
e-mail: ekonom@unet.com.mk, ` i r o - s m e t k a : 40100-601-70994, EDB 4030991158511, deponent
na K o m e r c i j a l n a b a n k a A D S k o p j e , t e l / f a k s : 091/117-653; 117-584

Rakopisi, mislewa i predlozi se dostavuvaat na adresata na izdava~ot. Rakopisi te ne se vra}aat. Objavenite napisi se avtorizirani, prepe~atuvaweto e zabraneto.

Vr z o s n o v a n a m i s l e w e t o n a M i n i s t e r s t v o t o z a k u l t u r a n a R e p u b l i k a M a k e d o n i j a b r . 0 8 - 4 8 2 5 / 2 o d 7 . 7 . 1 9 9 5 g o d i n a s p i s a n i e t o s e o d n o ~ u v a p o p o v l a s t e n a s t a p k a n a d a n o k n a p r o m e t n a p r o i z v o d i p o t a r i f e n b r . 2 s t a v 1 t o ~ k a 1 0 o d T a r i f a t a n a d a n o k n a p r o m e t n a p r o i z v o d i .

фискален практикум

1999, br.11

Transformacija

- 3 Izmeni i dopolnuvawa na zakonite za privatizacija
na op[testveniot i dr`avniot kapital i zadrugite,
Matilda Dimovska

Ugostitelstvo

- 21 Ugostitelstvo - **dano~ni aspekti na nabavkite i prodabite,**
Liljana Atanasovska – Stojanovska

Bilansni {emi

- 29 Bilans na sostojba i Bilans na uspeh - **nova forma i sodrina,**
Liljana Atanasovska – Stojanovska

Zakon za upravni sporovi

- 37 Primena na Zakonot za upravnite sporovi vo upravno -
- smetkovodnite sporovi,
d-r Fidan~o Stoev

Pra{awa i odgovori

- 43 Trgovski dru{tva, *Suzana Sto{i}*
Danok na promet, *Vera Zendelska*

Carini

- 50 Namalena kamata na carinite i drugite dava~ki neplateni vo propi{aniot rok

Sudska praktika

od oblasta na danoci i carini

- 51 Od praktikata na Vrhovniot sud na Republika Makedonija
Podgotvil: Ziraq Limani

Informativen vodi~

- 55 Informativen vodi~, Maj 1999

Izmeni i dopolnjava na zakone za privatizacija *na op[testveniot i dr`avnot kapital i zadrugite*

Matilda Dimovska

Agencija na RM za privatizacija

Kako { to donesuvawe to na zakoni te be { e prosledeno so brojni polemiki i opravdan interes, taka i sekoja nivna promena go privlekuva vnimanie to, ne samo na onie koi direktno se opfateni so Zakoni te, tuku i na celata javnost.

I. IZMENI I DOPOLNUVAWA NA ZAKONOT ZA TRANSFORMACIJA NA PRETPRIJATIJATA SO OP[TESTVEN KAPITAL

Privatizacijata vo Republika Makedonija se sproveduva ve { esta godina. Zakonot be { e donesen na 14 juni 1993 godina, no negovata realizacija zapo~na vo 1994 godina. Dokolku, pak, se zeme predvid deka Zakonot za op{ testven kapital mnogu intenzivno se primenuva { e vo Makedonija, vremenskiot period vo koj Makedonija se zanimava so privatizacija e mnogu podolg - skoro 10 godini. Ocenkite za dosega { nite rezultati - mereno

**ZTPOK be { e donesen
posle obemni diskusii i
sega sosema sigurno - so
seriozno zadocnuvawe**

spored brojot na privatizirani pretprijatija i nivnata vrednost - se deka toa e uspe { en potfat vo ova sfera.

Praksata od pove { egodi { nata prime na na Zakonot za transformacija na pretprijatijata so op{ testven kapital (ponatamu ZTPOK) uka `uva { e na potreba od doureduvawe i doprecizirawe na oddelni odredbi sodr`ani vo nego. Potrebata za sozdavawe na normativni pretpostavki za pouspe { no zaokru `uvawe na preminot na sopstvenosta be { e jasna. Taka, bea napraveni prvite izmeni na ZTPOK, koi zapo~naa da se primenuvaat od 16 maj 1998 godina. Kontinuitetot

TRANSFORMACIJA

na promeni prodol`i; na 30 april 1999 godina stapija na sila i vtorite izmeni, (Objaveni vo "Sl. vesnik na RM", br. 25/99). Kako {to donesuvaweto na Zakonot be {e prosledeno so brojni polemiki i opravdan interes, taka i sekoja negova promena go privlekuva vnimanieto, ne samo na onie koi direktno se op fateni so Zakonot, tuku i na celata javnost.

IZMENI NA ZAKONOT ZA TRANSFORMACIJA VO MAJ 1998 GODINA

Prvite izmeni na ZTPOK imaa za cel doprecizirawe i doureduvawe na zakonskite odredbi, vo funkcija na podosledno realizirawe na zakonski utvrdenite modeli na transformacija. Samo kako ilustracija, i sledewe na promenite vo kontinuitet, so ovie izmeni:

- **vo procesot se vkluija subjekti koi do toga {bea isklueni** - na t.n. nezemjodelski zadruzi (grade`ni, zanaet`iski i sl.);

- **se razgraniuija akciite izdadeni na Agencijata** - za neotkupeniot del od op {testveni ot kapital pretprijatijata na Agencijata & izdavaat obi`ni akcii, a za op {testveni ot kapital koj se ot kupuva na rati, & izdavaat prioritetni

Cel na ovie izmeni pokraj drugoto, be {e eliminirawe na pre`kite za pozasileno investirawe

akcii, koi dokolku ne se platat se pretvoraat vo obi`ni;

- **se ovozmo`i slobodna cirkulacija na akciite/udelite izdadeni na Fondot za PIO** - izri`no se ka`a deka i ovie akcii mo`at da bidat predmet na prodaba od strana na Fondot;

- **se dopreciziraa uslovi te za kupuvawe na akciite pod povlasteni uslovi** - se izvr {i usoglasuvawe na zakonskite odredbi so Spogodbata pomeju Sindikatot i Vladata (rodot na akciite, mo`nosta za nivna cirkulacija, rokot na otplata, uslovi te pod koi se gubi pravoto na otplata);

- **se voednauija uslovi te za plawejakaj site modeli na transformacija** - se otvori mo`nosta kupuvawite, nezavisno od modelot na transformacija, da gi otkupuvaa akciite za op {testveni ot kapital na rati;

- **se zasili odgovornos ta na licata koi go prezemaa upravuvaweto so pretprijatieto** - odnosno se uredi na`inot na koj {e se utvrduva iska`anata zaguba, na`inot na nejzinoto pokrivawe, se pro {irija instrumentite za obezbeduvawe na pokrivaweto na zagubata;

- **se upros ti postapkata na transformacija na pretprijatijata vo steaj** - se regulira {e deka kon realizacija na izbrani ot model na transformacija {e se pristapuva po dobivaweto na soglasnost na odlukata za transformacija od strana na sudot (vrz osnova na mislewe od Agencijata), a predlo`enata transformacija ne podle`i na soglasnost i od strana na Komisijata na Vladata za transformacija na pretprijatijata so op {testveni ot kapital itn.

Cel na ovie izmeni, pokraj ostanatoto, be {e eliminirawe na generatorite na oddelni sostojbi locirani kako pre`ki za pozasileno investirawe od strana na zainteresirani doma {ni i stranski subjekti vo pretprijatijata vo koi se vr {i transformacijata na op {testveni ot kapital.

IZMENI NA ZAKONOT ZA TRANSFORMACIJA VO APRIL 1999 GODINA

Makedonskiot zakon za privatizacija be { e donesen posle obemni diskusii i, sega e ve } e sosema sigurno, so seriozno zadocnuvawe. Sproveduvaweto na Zakonot, spored pove } e ocenki, so ogled na izbraniot model na privatizacija (vo koj paralelno so privatizacijata se vr { i i korporatizacija - transformacija na pretprijatijata, modelot e definiran kako komercijalna - platena, slu } aj po slu } aj privatizacija, be { e intenzivno. Potvrda za ovaa konstatacija e brojot na transformirani pretprijatija. No, kako { to prolongiraweto na donesuvaweto na Zakonot ima { e negativni posledici, taka se

***Poslednite izmeni } e
vnesat promeni i vo
tehnikite na prodaba***

nametna i potreba za zabrzuvaweto na realizacijata na privatizacijata.

Promenite koi vo me } uvreme se slu } ija uka } uvaa na potreba od zabrzuvawe, poednostavuvawe i podobruvawe na efikasnost na procesot na privatizacija. I seka-ko, doureduvawe na odredeni odredbi od ZTPOK. Makedonija vleguva vo fazata na brzo finalizirawe na procesot na transformacija. Vo naredniot period privatizacijata } e se izveduva na eden od na } inite koj dosega ne be { e dominanten - so prodaba na akciite/udelite izdadeni na Agencijata. Verojatno e deka } e se vnesat promeni i vo tehnikite na prodaba.

Poslednite izmeni na Zakonot, uslovno, mo } at da se podelat vo dve grupi:

- ***izmeni so koi se vr { i precizirawe, objasnuvawe, racionalizirawe,*** zasiluvawe na odgovornosta i transparentosta, a voedno i usoglasuvawe na ZTPOK so odredbite na drugite relevantni zakoni; i

- ***novi odredbi koi*** se vgraduvaat vo Zakonot i so koi pretprijatijata } e se prinudat da go finaliziraat procesot na transformacija, korporatizacija i od koi proizleguva na } inot na koj privatizacijata } e se odviva i zavr { i vo naredniot period.

Sepak, ovaa uslovno gruba podelba ne zna } i deka, vo golem broj na slu } ai, ne postoi tesna povrzanost me } u re { enijata vo dvete grupi na odrededbi. I u { te pove } e, povrzanost pome } u izmenite na ZTPOK i iz-

menite koi vo paket, bea napraveni i vo Zakonot za privatizacija na dr } avniot kapital vo pretprijatijata i Zakonot za transformacija na pretprijatijata i zadrugite so op { testven kapital koi stopanisuvaa so zemjodelsko zemji { te. Zaedno, ovie zakoni gi trasiraat idnite aktivnosti i na } inot na koj } e se odviva priva-

TRANSFORMACIJA

tizacijata vo Makedonija. Zatoa tie treba da se razgleduvaat kako celina. Isto taka, verovatno e deka promena je pretrpati oddelni podzakonski akti.

PRECIZIRAVE, OBJASNUVAWE, RACIONALIZIRAVE I USOGLASUVAWE NA ZTPOK

Vo prodol`enie, napraven e osvrt na najbitnite izmeni na ZTPOK.

Op{ti odredbi (izmena na stav 2 od ~len 1)

So ovaa izmena se vr{i usoglasuvawe so postojnite zakonski re{enija, odnosno so izmenata e regulirano deka transformacijata na pretprijatiето so op{testven kapital se vr{i so organizirawe na pretprijatiето vo akcionersko dru{tvo ili dru{tvo so ograni~ena odgovornost so kapital vo privatna sopstvenost, odnosno so opredelen sopstvenik, pod uslovite i postapkata utvrdeni so ZTPOK, Zakonot za pretprijatija i so Zakonot za trgovskite dru{tva. Dosega{nata odredba se povikuva {e samo na Zakonot za pretprijatija ne zemaj{i go predvid donesuvaweto na “ustavot” za delovnite aktivnosti - Zakonot za trgovskite dru{tva.

Od sli~na priroda se i promenite na ~lenovite so koi se vr{i zamena na zborovite “sudski registar” so “soodveten registar”.

Pretpriyatija {to iska`uvaat zagubi (brifewe na stav 1 od ~len 5)

Stavot 1 na ~lenot 5 od ZTPOK izbri{an e od pri~ina {to postojnata odredba pretstavuva {e pre~ka za transformirawe na pretprijatijata koi

poka`uvaat zaguba vo raboteweto. So neabe {e normirano deka pretprijatijata koi iska`uvaat zaguba ne mo`at da se privatiziraat dodeka ne ja pokrijat zagubata. I meno, vo ovaa faza na privatizacija pretprijatijata koi s#u{te ne se transformirani, vo najgolem broj slu~ai, se pretprijatija koi rabotat so zagubi, a vo dosega{nata praksa ova pra{awe se nadminuva {e so procenata na vrednosta.

Agencija i Komisija (izmena na ~len 8)

So izmena na ovoj ~len se vr{i promena na nazivot na institucijata koja e nadle`na za organizirawe, kontrola i sproveduvawe na transformacijata; names-to Agencijata na Republika Makedonija za transformacija na pretprijatijata so op{testven kapital imeto se menuva vo “Agencija na Republika Makedonija za privatizacija” (ARMP). Mo`e da se oceni deka ovaa promena ne e od formalen karakter, tuku e rezultat na su{tinskite izmeni na paketot zakoni koi ja regu-

liraat privatizaciskata materija. Izmenite predviduvaat itno zavr{uvawe na procesot na transformacija na pretprijatijata i nivno organizirawe vo trgovski dru{tva, promeni vo postavenosta na instituciite i nivnite nadle`nosti, podedicno definirawe na zada~ite i nadle`nostite na Agencijata. Ottuka sledi i promenata na nazivot na Agencijata.

Soodvetno preimenuvawe napraveno e i kaj Komisijata; od Komisija na Vladata na Republika Makedonija za transformacija na pretprijatijata so op{testven kapital nazivot e smenet vo “Komisija na Vladata na Republika Makedonija za privatizacija”.

So izmenite na zakonite na postojnata Agencija i Komisija im se prenesuvaat i nadle`nosti svrzani so privatizacijata i

Preferencialni (prioritetni) akcii

Preferencialna (prioritetna) akcija je ona, ki daje lastniku to na svojstvenikot mu daje prednost v odnosu na obične akcije v dveh slučajih: izplata na dividendi in izplata v slučaju na likvidacija.

Karakteristiki na preferencialne akcije se:

- dividendata je fiksni iznos po akciji - preferencialne akcije ne nudajo možnosti za porast v prihodot, kot obične akcije;
- pri likvidaciji, ali pri porani redempciji, akcije se izplačajo samo po ceni na nivo nominalne vrednosti - ne glede na dolgoročen porast na kapital;
- preferencialne akcije obično se brez kakršne koli ali, v najboljšem primeru, samo so omejeno pravo na glas.

Prioritet v pogledu na dividendo

Ako podjetje odloži, da izplača dividendo v tekoči letni dobički, to pomeni, da mora dati izplačati dividendo na prioritetne akcije pred vseh drugih, če odloži, da ne izplača obične dividende. Ne sme pa jih ignorirati preferencialne akcije in jim izplačati dividendo samo na obične akcije. Medtem, če podjetje reši, da ne izplača dividende, zaradi tega, da na primer, zaradi izgube, to pomeni, da preferencialni akcionari niso imeli nobenega prava, da se uprejo proti podjetju.

Prioritetne akcije so lahko kumulativne (*cumulative preference shares*) ali nekumulativne (*non-cumulative preference shares*). Razlika stanuje v tem, da če podjetje ne izplača preferencialne dividende, kaj kumulativna preferencialna akcija, pravica na dividendo se akumulira in zaostanjeni dolgi od preferencialne dividende se izplačajo pred vseh drugih, ki imajo druga obična dividenda. Akumulacija na dividendo ne obstaja, če nekumulativna preferencialna akcija, kadar podjetje propuši, da izplača dividendo, enostavno se izgubi.

Prioritet pri likvidaciji

- Pri likvidaciji podjetja, redosled, po kateri se izplačajo dolgi, je odvisen od vrste dolga, ne obično, to je sledeče:
 - za posojilce in obvezniki, ki so zagotovljeni s stvarjo podjetja;
 - nezagotovljeni posojilci in obvezniki in drugi nezagotovljeni kreditorji (kreditorji, ki niso subjekt podjetja, ki so posojila dali);
 - subordinirani posojilci - to je specijalen vrsto posojilni akcije, ki se na redosled izplata po nezagotovljenih kreditorjih, pred akcionari;
 - preferencialne akcije;
 - obične akcije.

Značilno, preferencialne akcije se izplačajo pred običnimi, nato pa sledijo drugi kreditorji (posojilci).

TRANSFORMACIJA

na dr`avniot kapital. Taka, pokraj transformacijata na op{ testveni ot kapital, odnosno nominirawe na sopstvenik na op{ testveni ot kapital, se predviduvaat nadle`nosti na Komisijata i Agencijata vo definirawe na sopstvenosta i na dr`avni ot kapital.

Procena na vrednosta na pretprijatijata

(izmena na stav 1 i 2 od ~len 9)

So ova izmena se vr{i i precizirawe i dodefinirawe na na~inot na utvrduvawe na procenata vrednost na pretprijatijata vo procesot na transformacija. Novata formulacija na stavovite 1 i 2 na ~len 9 e:

Vrednosta na pretprijatieto se utvrduva so procena, spored metodologijata { to na predlog na Agencijata ja donesuva Vlada ta na Republika Makedonija.

Utvrdenata vrednost od stav 1 na ovoj ~len se izrazuva vo germanski marki (DEM), spored sredni ot devizen kurs na Narodnata banka na Republika Makedonija na datumot na procenata.

Zna~i, izvr{eno e precizirawe deka, utvrdenata vrednost na pretprijatijata namesto vo germanski marki (DEM) spored sredni ot pazaren kurs na denot na zavr{uvaweto na procenata, se izrazuva spored sredni ot devizen kurs na Narodnata banka na Republika Makedonija na datumot na procenata.

Mali, sredni i golemi pretprijatija

(izmena na ~len 12)

I ovde stanuva zbor za precizirawe na zakonskite odredbi za kriteriumite spored koi se vr{i i razgrani~uvaweto na pretpri-

jatijata vo mali, sredni i golemi. Kriteriumite za podelba za golemina na dru{tvata se voedna~eni so odredbite vo Zakonot za trgovski dru{tva i Zakonot za smetkovodstvo.

Izdavawe na akcii na Agencijata

(izmena na stav 1 od ~len 18-a)

Se vr{i i doprecizirawe na postojnata odredba od stavot 1 na ~len 18-a vo smisla deka izdavaweto na akcii, odnosno udel na Agencijata e obvraska samo vo slu~aite koga transformacijata e realizirana. Dosega{ nata odredba be{e:

Pretprijatijata { to se transformiraat, za neotkupi ot del od op{ testveni ot kapital na Agencijata i izdavaat obi~ni akcii...

So izmenata (Pretprijatijata { to se transformirale...) to~no se precizira, odnosno se razgrani~uva koga se izdavaat

akciite, odnosno udelot na Agencijata, vo slu~aite koga transformacijata ne e realizirana, a pretprijatieto se organizira kako akcionersko dru{tvo ili dru{tvo so ograni~ena odgovornost. So izmenite na ZTPOK vgradeni se

posebni odredbi koi se odnesuvaat na vtorata grupa pretprijatija, odnosno tie { to se transformirale.

Akciite izdadeni na Agencijata i FPOIM ne se kumulativni

(izmena na ~len 18-b i ~len 19)

So izmenite se predviduva ist tretman (rod) na prioritetnite akcii izdadeni na Agencijata i Fondot za penzisko i invalidsko osiguruvawe i precizirawe na pravata koi od niv proizleguvaat. Imeno, ako dosega postoeja dilemi i razli~ni tolkuwawa za rodot i pravata koi proizleguvaat od ovie

TRANSFORMACIJA

akcii, so izmenite, ovie *akcii* *decidno se definiraat kako prioritetni, no ne i kumulativni*; tie nosat dividenda od najmalku 2% i srazmerno u~estvo vo dividendata ako na obi~nite akcii im se isplatuva dividenda nad ovoj iznos (zna~i participativni), kako i srazmeren del od ostatokot na imotot po isplatata na doveritelite ako nad pretprijatiето e sproveden ste~aj ili likvidacija.

Prodaba na akciete na FPIOM (*nov~len 19-a*)

Ako so prvite izmeni na ZTPOK be {e sozdadena mo`nost za prodaba i na prioritetnite akcii koi vo procesot na transformacija se izdadeni na Fondot za penzisko invalidsko osiguruvawe, so ovie izmeni (*nov~len 19-a*) potvrdena e mo`nosta za zaedni~ka prodaba na ovie akcii so akciete koi se preneseni na Agencijata (vrz osnova na dogovor meju Agencijata i Fondot). So toa se ovozmo`uva, ne samo pogolema operativnost i efikasnost vo prodabata, tuku i polesno steknuvawe so mnozinski ili zna~itelan paket na akcii od strana na kupuva~ite i zaokru`uvawe na sopstveni~kiot status na pretprijatijata.

Pro{ireni mo`nostite za na~inot na pla}awe (*izmena na ~len 22*)

So izmenite precizno se definirani instrumentite na pla}awe vo procesot na privatizacija, odnosno pokraj postojnite (denari, deponirani devizni vlogovi na grajani i denari steknati so prodaba na efektivna konvertibilna stranska valuta) dadena e nova mo`nost - pla}aweto da se vr{i i so hartii od vrednost izdadeni od Republika Makedonija. So toa e izvr{eno usoglasuvawe na ZTPOK so drugite zakoni

vo koi e regulirano deka pla}aweto na akciete/udelite vo procesot na privatizacija mo`eda se vr{i i so hartii od vrednost (Zakonot za otkup na pobaruwawata na pravnite lica od Republika Makedonija od Irak i Kuvajt, od strana na Republika Maedonija, Zakonot za izmeni i dopolnuvawa na Zakonot za sanacija i rekonstruirawe na del od bankite vo Republika Makedonija). Na kupuva~ite - stranski lica, dadena im e mo`nost pla}aweto da go izvr{at so stranska konvertibilna valuta, namesto kako dosega samo vo denari. Voobi~aeno, delovnite banki gi otkupuvaa deviznite sredstva i na smetka na Agencijata pla}aa denari.

Kreditirawe na pla}aweto (*izmena na stav 4 od ~len 23*)

Izmenata ja zasiluva zakonskata odredba spored koja pretprijatiето koe se transformirane mo`e (sega i posredno ili neposredno) da gi kreditira kupuva~ite na akciite/udelite, nitu da dava emstvo za kreditite {to se zemaat za taa cel. Ova, vo kombinacija so kaznenite odredbi koi gi sankcioniraat eventualnite iskrivuvawa, sozdava osnov za pogolema disciplina na u~esnicite vo procesot, pred s# koga stanuva zbor za akcioneri vraboteni vo pretprijatiето {to se transformira.

Dopolnitelen popust na akciite so popust (*dopolnuvawe na ~len 26*)

Ovaa dopolna e vo funkcija na zabrzuvawe na privatizacijata. So nea, vo slu~aite koga se vr{i otkup vo gotovo i vo celost, se predviduva dopolnitelen popust od 50% na neotplatenite akcii so popust. Imeno, akciite so popust se so dolg rok na otplata (2 godini grejsperiod i 5 godini rok na otplata), a pravoto da zapi{at akcii so popust go iskoristija golem broj na ak-

cioneri, ~ii mese~ni rati se mali. Seto toa, za pravilno sproveduvawe na Zakonot, bara intenzivno anga`irawe, obrabotka i glomazno administrirawe i toa sekoj mesec, ne samo od strana na licata koi gi zapi { ale akciiite, tuku i od samite pretprijatija. So izmenite dadena e mo`nost i stimulacija za ovie lica vedna { i vo gotovo, so dopolnitelen popust od 50% da gi platat akciiite. Fakti~ki, ulovite za pla}awe vo gotovo i vedna { se pribli`uvaat kon pla}aweto izvr { eno so “zarobeni devizi”.

da se izvr { i bitna promena vo dosega { nite zakonskite odredbi. So ovoj ~len se odreduva rodot na akciiite pod povlasteni uslovi (obi~ni), uslovite za nivna otplata (2 godini grejs period i 5 godini rok na otplata), dokumentacijata { to vrz osnova na nivja izdava pretprijatiето (potvrda za privremeni akcii/udeli), uslovite pod koi se gubi pravoto na otplata (ako korisnikot ne uplati dve rati ednopo drugo, odnosno tri rati so prekin vo rok od { est meseci), prenosot na neotplatenite akcii na Agencijata (koja ponatamu gi prodava kako obi~ni akcii).

Privatizacija na objektite na op { testven standard

(izmena na ~len 27)

So ovaa izmena se vr { i precizirawe na na~inot i uslovite pod koi se vr { i privatizacijata na objektite na op { testven standard. Postojnite re { enija na Zakonot ostavaa prostor za razli~no viduvawe na predmetot na prodaba koj proizleguva od kategorijata na sredstva na op { testveniот standard. Izmenite decidno definiраат deka predmet na prodaba se akciiite, odnosno udelite vo visina na procenata vrednost na op { testveniот standard (odmorali { ta, rekreativni centri i sli~no). Ako starata formuluacija be { e: “Objekt i te na op { testveniот standard se prodavaat”..., novata formuluacija glasi: “**Akcii te, odnosno udeli te vo visina na procenata vrednost na objekt i te na op { testveniот standard se prodavaat ...**”

Akcii so popust

(izmena na ~len 28)

Izvr { eno e preformulirawe i precizirawe na odredbite na ~lenot 28 so koj i dosega se definiraа akciiite so popust, bez

Pravo na Agencijata za prenos na akciiite so izgubeno pravo na otplata

(nov ~len 28-a)

So ovoj ~len se sozdava mo`nost da se izbegnat situaciite pretprijatijata, koga go izgubile pravoto na otplata na zapi { anite akcii pod povlasteni uslovi, da ne ja izvr { at obvrskata i za toj iznos ne & prenesat na Agencijata potvrda za obi~ni akcii/udeli. Imeno, ovoj ~len regulira deka vo takov slu~aj ovie akcii/udeli, po sila na zakon, ja gubat svojata pravna sila za imatelot i stanuvaa akcii/udeli na Agencijata. Toa, so odluka, go konstatira Agencijata.

Vo dosega { nata praksa pretprijatijata poka`aa neredovnost vo izvr { uvaweto na ovie obvrski. Od druga strana, Agencijata nema { e mehanizam so koj }e mo`e e efikasno da go izbegne neprenesuvaweto na akciiite/udelite za koi e izgubeno pravoto na ponatamo { na otplata. So izmenite e sozdaden mehanizam so koj Agencijata }e mo`e, bez beskrajno da ~eka pretprijatiето da ja ispolni svojata obvraska, da gi prenese akciiite/udelite so svoja odluka na svoje ime i da prodol`i so nivnata prodaba.

TRANSFORMACIJA

Proda`ba na idealen del
(izmena na ~len 50 i 51; bri{fewe
na ~len 54)

^lenovite 48-54 od ZTPOK go normiraat modelot na transformacija "Proda`ba na idealen del na pretprijatieto". So prvite izmeni na Zakonot del od niv bea doprecizirani, a vo pogolem obem bea воведени i novini (be{e definiran idealniot del, uspe{nosta na transformacijata i vo slu~aj da se prodade samo del od ponudeniот idealen del na proda`ba, preciziran na ~inot na utvrduvawe na po~etnata cena, odstraneto administrativnoto ograni~uvawe na proda`nata cena, воведено pla}awe na idealniот del na rati).

So poslednite izmeni pak, izvr{eno e ponatamo{no precizirawe i uprostuvawe na postapkite. Taka, regulirano e deka proda`bata na idealniот del po pat na javno naddavawe ne e potrebna vo slu~aj koga se nudi kupuvawe (od pove}e ponudiva~i) na pomal ili ednakov del od ponudeniот idealen del (osnov za toa dava i ~len 48-a).

Ako se javat najmalku dvajca ponudiva~i, javno nadavawe se sproveduva dokolku ponudite na site ponudiva~i zaedno go nadminuvaat procentot na idealniот del koj se prodava.

Isto taka, so izmenata na ~lenot 51 predvideno e deka proda`bata na idealniот del na pretprijatieto mo`e da se izvr{i so ne-posredna spogodba dokolku ne bide prodaden po prviот javen povik. Dosega{nite re{enija bea deka neposrednata spogodba mo`e da se realizira po dva neuspe{ni javni povika. Toa pretpostavuva mo`nost Agencijata poe fikasno i pobrzo da ja vr{i proda`bata.

^lenot 54, koj se odnesuva na proda`ba na udeli, e izbri{an, od pri~inata {to mate-

rijata regulirana so nego e re{ena so drugite ~lenovi na Zakonot.

Otkup na pretprijatieto na
pet ednakvi godi{ni rati
(izmena na ~len 58 i 58-a)

Izmenite napraveni vo modelot Otkup na pretprijatieto se dvi`at vo nasoka na precizirawe - deka transformacijata se smeta za uspe{na dokolku bidat prodadeni 51% od akciite na pretprijatieto (a ne kako {to dosega be{e regulirano - 51% od akciite za vrednosta na op{testveniот kapital), i deka so dogovorot za otkup na pretprijatieto mo`e da bide predvideno pla}awe na akciite na rati vo rok od pet godini (ovaa mo`nost e dadena so prvite izmeni), no novinata e vo toa {to ratite treba da bidat ednakvi godi{ni.

Proda`ba na pretprijatieto
na lica koi go prezemaat
upravuvaweto so
pretprijatieto
(izmena na ~len 62 i 64)

So izmenite izvr{eno e pre~istuvawe, odosno preformulurawe na ~lenot 62 koj predviduva deka licata koi go prezemaat upravuvaweto se dol`ni da otkupat najmalku 51% od procenatata vrednost na pretprijatieto vo rok ne podolg od pet godini, so toa {to u~estvoto vo momentot na sklu~uvaweto na dogovorot ne mo`e da bide pomalo od 20%.

**Zalogo t za sme t ka na
menaxerskiот t t im mo`e
da go dade t re to lice**

So prvite izmeni na ZTPOK bea воведени nekolku novini vo ~lenot 64 koi prakti~nотo sproveduvawe na Zakonot gi poka`a kako potrebni. Poto~no, be{e zaostrena odgovornosta na licata koi go prezele upravuvaweto vo pogled na rezultatite od raboteweto na pretprijatieto, kako i na ~inot na utvrduvaweto na pri~inite za

negativnite rezultati od raboteweto. Zaa cel vo ~len 64 se vgradija odredbi so koi se ureduva i na~inot na koj }e se utvrduva iska`anata zaguba: - pretprijatieto, na tro{ok na licata koi go prezele upravuvaweto, dol`no e da napravi revizija na ekonomsko-finansiskoto rabotewe na pretprijatieto.

Poslednite izmeni na ~lenot 64 vr{at ponatamo {no precizirawe na slu~aite vo koi poka`anata zaguba solidarno ja pokrivaat licata koi go prezele upravuvaweto - vo slu~aj poka`anata zaguba da e posledica na upravuvaweto so pretprijatieto sprotivno na dogovorot, kako i na nesoodvetното upravuvawe na licata, odnosno zagubata e *posledica na nepostapuvawe kako dobar st opans t venik i so vni-manie na s t ru~no lice*.

So dosega {noto re{enie na stavot 6 od isti ot ~len se predviduva {e zalog kako forma na obezbeduvawe na obvrskite na kupuva~ot (za pokrivawe na zagubata). So izmenata na ovoj stav se obezbeduva srazmernost na vrednosta na zalo`eniot imot so akciite koi se kupuvaat, odnosno se precizira deka obezbeduvaweto na obvrskite so zalo`no pravo treba da bide srazmerno na vrednosta na akciite {to se otkupuvaat. Novina e deka zalogot mo`e da bide daden i od treto lice, a na samo od licata {to go prevzemaat upravuvaweto.

Izdavawe na akcii zaradi dopolnitelno vlo`uvawe *(izmena na ~lenovite 66 i 67)*

So izmenite izvr{eno e usoglasuvawe na ovoj ~len so drugite odredbi na Zakonot. So izmenite -stavot 2 od ~lenot 66 - se predviduva deka (vo slu~aite koga kupenite akcii za dopolnitelno vlo`uvawe iznesuvaat najmalku 30% od vrednosta na pretprijatieto) za vrednosta na neprivatiziraniot kapital, pretprijatieto, na Agencijata & izdava prioritetni akcii. Istoto se odnesuva i na vgraduvaweto na novi ot stav 3 vo ~le-

not 67 (spored koj imatelite na obi~ni akcii po osnov na dopolnitelno vlo`uvawe dividendata mo`at da ja koristat samo za otkup na prioritetnite akcii od Agencijata).

Bitni promeni kaj ovoj model se napraveni so vgraduvaweto na stavot 2 vo ~lenot 67. Noviot stav dava mo`nost kupuva~ite, koi mo`at da gi platat site neplateni akcii izdadeni po osnova na op{testven kapital, toa da go storat so popust od 30%. So toa e daden ekskluziven popust pri pla}aweto samo vo ramkite na ovoj model i se sozdava osnov za naplata na sredstvata so predвременa dinamika.

Transformacija vo ste~aj *(izmena na ~len 80, 81 i 82)*

Vo poslednite izmeni na ZTPOK pojdeno e od ocenkata deka e potrebna aktivna uloga na Agencijata pri privatizacijata na pretprijatijata vo ste~aj. Vo dosega {nata praktika Agencijata nema {e mehanizam da ostvari uvid i kontrola vo ovaa postapka i mo`e {e da se vlu~i samo vo delot koga postapkata na ste~aj e prakti~no zavr{ena, so {to ne se ostava {e mo`nost za intervencija na Agencijata.

So dopolnuvawata vo delot koj ja ureduva postapkata na transformacija na pretprijatijata vo ste~aj se dava mo`nost i Agencijata, dokolku oceni deka za toa se sozadadeni uslovi, da inicira poveduvawe na postapka na transformacija vo ste~aj (nov stav 2 od ~lenot 80), a ne kako dosega samo na inicijativa na doveritelite.

Ponatamu, poseben e tretmanot na pretprijatijata vo ste~aj vo koi, vo postojnata struktura na kapitalot na pretprijatieto, Agencijata u~estvuva so pove}e od 50%. Imeno, vo ovie slu~ai, na Agencijata & e dadeno pravo na prethodno davawe na soglasnot na programata za finansiska i sopstveni~ka transformacija (predlo`ena od Upravniot odbor), po {to sledi pravoto na doveritelite da ja pri fatat ili ne programata (izmeni na ~len 81 i 82).

TRANSFORMACIJA

Nov model - prodaba na pretprijatieto so neposredna spogodba

(nova Glava VI-a)

Za prv pat po donesuvaweto na ZTPOK vo nego se vgradiwa nov model na transformacija - prodaba na pretprijatieto so neposredna spogodba, ureden so posebna Glava VI-a. Privatizacijata vo Makedonija dosega se odviva {e vo ostustvo na model koj ovozmo`uva direktna komunikacija - pregovarawe so određen investitor koj e zainteresiran za otkup na mnozinski ili zna`itelen paket na akcii. Vo drugi zemji, vo razvienite, zemjite so pazaren ambient na stopanisuvawe no i vo zemjite vo tranzicija, ovoj na`in na prodaba be {e upotrebuwan, naj`esto vo kombinacija so nekoj od drugite modeli/tehniki na privatizacija i toa naj`esto za pogolemite pretprijatija. So negovoto vgraduvawe vo Zakonot, postapkata za prodaba na pretprijatijata vo slu`aite koga kako kupuva` se javuva strate`ki investitor bi trebalo da bide skratena i zabrzana.

Predmet na prodaba na ovoj na`in mo`e da bide idealen del od pretprijatie za koe postoi interes za kupuvawe od strana na strate`ki investitor. Pritoa, kone`niot izbor na strate`kiot investitor, na predlog na Agencijata, go opredeluva Vladata na Republika Makedonija. Procedurata na prodabata e slednata: investitorot podgotvuva programa za otkup na idealniot del i razvoj na pretprijatieto, a Agencijata (vrz osnova na programata) donesuva odluka za prodaba, koja zaedno so programata ja dostavuva do Komisijata za privatizacija. Vo nadle`nost na Komisijata, po dostavenata dokumentacija, e da donese re`enie za soglasnost za prodabata. Sledi sklu`uvawe na dogovor (so propi`ani elementi) pome`u Agencijata i investito-

rot (vo slu`ai koga idealniot del koj se prodava ima i akcii izdadeni vrz osnova na dr`aven kapital, dogovorot go sklu`uva i ministerot za finansii).

Akcionerski knigi i potvrdi za akcii

(nov stav 5 vo `len 100)

So prvite izmeni na ZTPOK se dopolni `lenot 100 so obvrška na pretprijatijata za izgotvuvawe na akcionerska kniga/kniga na udeli, i u`te pova`no, izdavaweto na (potvrdi za) akcii i udelite na nivnite imатели. Ova dopolnuvawe se izvr`i zatoa {to iskustvoto, vo izminatiot period, poka`a deka se mo`ni otstupavawa i deka e potrebno nivno sankcionirawe. No, vo praksata se `uvstvuwa {e nedostatok na regulativa so koja se za`tituvaat pravata na akcionerite, odnosno sodru`nicite, osobeno pravata na t.n. mali akcioneri. Vo nekoj slu`ai na akcionerite ne im se izdadeni potvrdi za akcii, tehnikata na pretvorawe na internite vo obi`ni akcii e slo`ena i za pogolem del od akcionerite nerazbirliva, pla`aweto na akcii e kolektivno i administrirano od pretprijatieto.

Poslednite izmeni na Zakonot odat ponatamu i normiraat obvrška na pretprijatieto, na barawe na akcionerot/sodru`nikot, da mu izdade potvrda vo koja {e bidat navedeni site promeni (vklu`uvaj}i go i nivniot osnov) na brojot i nominalnata vrednost na akcii i udelot i toa od momentot na nivnoto izdavawe/zapi`uvawe, do denot na zavr`uvaweto na postapkata na transformacija. Stanuva zbor za obvrška za izdavawe na ispis na site promeni vo sostojbata na akcii i udelot vo sopstvenost na određeno lice. Potrebno e da se navede i osnovot za tie promeni, od pri`ina {to za sekoj akcioner/sodru`nik e

**Agencijata so
neposredna spogodba
mo`e da prodade
idealni del od
pretprijatie**

TRANSFORMACIJA

bitno da znae zo { to e promenet brojot na akciiite, odnosno vrednosta na akciiite ili udelot vo negova sopstvenost. Neizdavaweto na ovakva potvrda e sankcionirano i vklueeno vo kaznenite odredbi na Zakonot.

FINALIZIRAWENA PROCESOT NA TRANSFORMACIJA

Pretpriyatija koi vr {at statusni promeni
(nov ~len 100-a)

Spored zakonskata i podzakonska regulativa za zapi {uvawe na izvr {enite transformacii vo sudskiot/trgovskiot registar, za pretpriyatijata koi paralelno so transformacijata vr {at i statusni promeni (podelba, spojuvawe i pripojuvawe), potrebna be {e istovremenost na upisot na novonastanatite subjekti i bri {ewe na postojniot subjekt.

Toa vo praksata predizvikuva {e problemi, vo smisla oddelni delovi - koi treba {e da se zapi {at kako novi subjekti i vo koi transformacijata e realizirana - da ne mo `at da se zapi {at, zatoa {to kaj drugite delovi transformacijata ne be {e realizirana.

Vo noviot ~len 100-a vakvite sostojbi se nadminuvaat na toj na~in {to delovite vo koi op {testveni ot kapital ne e otkupen delumno ili celosno, (odnosno transformacijata ne e realizirana na na~in i pod uslovi utvrdeni so Zakonot), }e se organiziraat, vrz osnova na odluka na Upravniot odbor na Agencijata, kako akcionerski dru {tva ili dru {tva so ograni~ena odgovornost, i za neotkupeni ot op {testven kapital na Agencijata }e & izdat akcii, odnosno udela istovremeno }e se zapi {at vo trgovskiot registar so transformiranite delovi.

Vo slu~aite koga pretpriyatieto, vo rok od 15 dena od donesuvaweto na odlukata, ne & gi izdade akciiite/udelot na Agencijata toga {tie (sli~no kako i so re {enieto za akciiite so popust - vo ~len 28-a) stanuvaa akcii/udeli na Agencijata, {to so odluka go konstatira Agencijata.

Pritoa, i vo ovie slu~ai, se primenuvaat zakonskite odredbi vo pogled na procenata na vrednosta, izdavaweto na akcii na FP IOM, pravoto na otkup na akcii so popust, za {tita na pravata na porane {nite sopstvenici, izdavaweto akcii. Zna~i, i vo ovie slu~ai, ostanuva da va `i pravoto na kupuvawe akcii pod povlasteni uslovi, pravoto na FP IOM da mu bidat izdadeni prioritetni akcii itn.

Rokovi za organizirawe vo dru {tva
(~len 48, 49, 50 i 51 od izmenite)

So ovie ~etiri ~lena {to vsu {nost se novi ~lenovi najdrasti~no se intervenira vo Zakonot.

So niv, zaradi zabrzuvawe i dovr {uvawe na privatizacijata, precizno se opredeluva rokot - 30 dena, vo koj se ostava mo `nost za realizirawe na izbraniot model na transformacija;

dokolku modelot ne se realizira vo dadeniot rok do 30 maj 1999 godina - zadol `itelno e pretpriyatijata da se organiziraat vo akcionersko dru {tvo ili dru {tvo so ograni~ena odgovornost i da se zapi {at vo trgovskiot registar. Ova se odnesuva i na pretpriyatijata za koi, do vlegu-

wawe vo sila na izmenite na Zakonot, vo postapkata na ste~aj e doneseno pravosilno re {enie za davawe soglasnost za otpo~nuvawe na postapkata na transformacija, a vo koi, vo rok od 30 dena od donesuvaweto na izmenite, nema da bide realizirana transformacijata koja e opredelena so re {enieto.

Ako modelot na transformacijata ne e realiziran do 30 maj 1999 zadol `itelno zapi {uvawe vo trgovskiot registar kako AD ili DOO.

TRANSFORMACIJA

Sličen e principot i za pretprijatijata koi do denot na vleguvawe vo sila na izmenite na Zakonot (30 april 1999 godina) ne ja dostavile potrebnata dokumentacija do Agencijata. Tie, po vleguvaweto vo sila na izmenite na Zakonot, vo rok od 30 dena, treba da se organiziraat kako akcionersko dru{tvo ili dru{tvo so ograničena odgovornost i da se zapi{at vo trgovski-ot registar.

Pri organiziraweto vo akcionerski dru{tva/dru{tva so ograničena odgovornost, }e se primenuvaat re{enijata predvideni so noviot ~len 100-a. Odnosno, osnov za organizirawe vo dru{tva }e bide odlukata na Upravniot odbor na Agencijata, za neotkupeniot op{testven kapital pretprijatijata na Agencijata }e }e izdadat akcii/udeli i }e se zapi{at vo trgovski-ot registar.

Specifičnost na pretprijatijata za koi vo postapkata na transformacija na stečaj, do denot na vleguvawe vo sila na izmenite, ne e doneseno re{enie za soglasnost za otpo~nuvawe na transformacijata e {to tie }e se organiziraat vo dru{tva po zapi-raweto na stečajnata postapka. Ova }e se vr{i vrz osnova na re{enie doneseno od stečajniot sovet.

Na ovoj na~in se obezbeduva brza korporatizacija i nominirawe na sopstvenik na op{testveni-ot kapital. Ako sopstveni-~kata transformacija zna~i steknuvawe na sopstveni~ki prava nad pretprijatijata (dru{tvata), so prenesuvaweto na akcii, odnosno udeli na Agencijata, za iznosot na neprodadeniot op{testven kapital, toj kapital dobiva titular, odnosno sopstvenik. Spored toa, sproveduvaweto na modelite na transformacija e ograničeno do krajot na mesec maj 1999 godina. Toa e najbitnata izmena i najdlabok rezvo procesot. Povlečena e linija i vo naredniot period, namesto preku realizirawe na modelite na transformacija, Agencijata }e gi prodava dosega

neprodadenite akcii/udeli koi }e se izdade- ni na na~inite predvideni so Zakonot, odnosno Pravilata za prodaba na akciite i udelite koi se izdadani na Agencijata. Vo slu~aite koga zaedno so akciite na Agenci-

jata }e se prodavaat i akciite izdadani vrz osnova na dr`avniot kapital, kako {to e regulirano so Zakonot za privatizacija na dr`avniot kapital, odlukite za prodaba i na~inot na prodaba }e gi donesu- va Komisijata na Vladata

na RM za privatizacija. Se razbira, za onie akcii/udeli za ~ija prodaba eslu~en dogovor ostanuva da se primenuva re{imot predviden vo dogovorot i re{enijata predvideni so Zakonot.

Kontrola na postapkata (~len 52 od izmenite)

Dopolnuvaweto na Zakonot ras~isti najgolem del od dilemite vo vrska so kontrolata na transformacijata. Regulirani se pogolem broj prawa:

- **koga }e se vr{i kontrola** - na barawe na javniot pravobranitel, javniot obivnitel, inspekciski organ i Agencijata, a vo slu~ai koga postoji osnovano somnevawe deka vo postapkata na transformacija se izvr{eni bitni povredi na ZTPOK so {to e o{teten op{testveni-ot kapital, no i trajniot vlog na Republika Makedonija;

- **period za koj }e se vr{i kontrolata** - za vremeto od 29 juni 1993 do vleguvaweto vo sila na izmenite, odnosno do 30 april 1999 godina;

- **kakov vid na kontrola }e se vr{i** - finansiska, smetkovodstvena i pravna kontrola na zakonitosta i pravilnosta na sproveduvaweto na postapkata;

- **koj }e ja vr{i kontrolata** - Ministerstvoto za finansii i od nego ovlasteni pravni i fizi~ki lica;

- **postapki po zavr{uvaweto na kontrolata** - sostaveniot zapisnik od kontrolata se dostavuva do Agencijata, javniot pra-

TRANSFORMACIJA

vobranitel i javniot obvinitel (na nivna nadležnost); ako so kontrolata se oceni deka e o { teten kapitalot javniot pravobranitel pokrenuva soodvetna postapka za poni {tuvawe ili utvrduvawe na ni {tavnost na aktite ili dogovorite sklučeni na {teta na op {testveni ot kapital.

II. IZMENI I DOPOLNUVAWA NA ZAKONOT ZA PRIVATIZACIJA NA DR`AVNIOT KAPITAL VO PRETPRIJATIJATA

Kako rezultat, pred s#, na sproeduvaweto na ZTPOK vo juli 1996 godina be {e donesen Zakonot za privatizacija na dr`avni ot kapital vo pretprijatijata. So realizacijata na transformacijata so toga {osnovni ot privatizaciski zakon, no i po razni drugi osnovi (na pr. Zakonot za “zagubarite”) vo golem broj na pretprijatija, vo ne mali iznosi, se definira {e, pokraj op {testveni i akcionerski, i kapital vo sopstvenost na dr`avata, koj e so bitno različna geneza od op {testveni ot. Ne postoe {e dilema okolu potrebata za negova privatizacija, no naskoro stana oigledno deka ZTPOK ne e soodvetna ramka i deka negovata privatizacija treba da bide ureдена so poseben zakon. Kako rezultat, se donese Zakonot za privatizacija na dr`avni ot kapital vo pretprijatijata. Negovata cel be {e namaluvawe na učestvoto na dr`avata vo kapitalot vo pretprijatijata i zabrzuvawe na procesot na transformacija (osobeno za slučait e koga dr`avni ot kapital se prodava {e zaedno so op {testveni ot kapital kako uslov za realizacija na odbrani ot model za transformacija).

Kako i vo slučajot na ZTPOK, so primenata se vooči potreba od negovo dooformuvawe. Tuka, pred s#, vleguva dolgotrajnosta na postapkata, učestvoto na pove {e organi pri prodabata na dr`avni ot kapital (Agencijata za transformacija na pretprijatijata so op {testveni kapital, Agencijata

za sanacija na banka (ASB), Ministerstvoto za finansii, Vladata na Republika Makedonija), neednakov tretman na dr`avni ot kapital pri negovata prodaba (popustite) vo odnos na op {testveni ot kapital i akciite i udelite na Agencijata (rezidualnite akcii).

Zatoa, vo funkcija na poednostavuvawe i zabrzuvawe na postapkata za prodaba na dr`avni ot kapital po pazarni uslovi, zaedno so izmenite na ZTPOK, doneseni se izmeni i vo Zakonot za privatizacija na dr`avni ot kapital vo pretprijatijata, koi stapija na sila na 30 april 1999 godina, a negovi ot naziv e promenet vo Zakon za privatizacija na dr`avni ot kapital (ponatamu: ZPDK).

Usoglasuvawe na ZPDK so ZTD (izmeni na ~len 1, 2, 3 i 4)

So ogled na toa {to ZPDK be {e donesen pred donesuvaweto na Zakonot za trgovskite dru {tva (ZTD), neophodno be {e negovo usoglasuvawe so ZTD. So intervencijata vo ~lenot 1 se precizira deka negov predmet e privatizacijata na dr`avni ot kapital vo pretprijatijata, no i trgovskite dru {tva (postojni ili onie koi }e se organiziraat vo trgovski dru {tva). Soodvetni izmeni napraveni se i vo ~lenovite 2, 3 i 4.

Razgraničuvawe na dr`avni ot kapital (izmena na ~len 2)

Vo ~lenot 2 vo koj se definira dr`avni ot kapital, izvr {eno e i doprecizirawe i izdvojuvawe na kapitalot vo javnite pretprijatija osnovani od Republika Makedonija i vo dru {tvata osnovani od niv i decidno e rečeno deka ZPDK ne se odnesuva na niv. Vo dosega {nata praksa pod re {imot na ovoj zakon se podveduva {e i kapitalot na javnite pretprijatija osnovani od Republika Makedonija. So izmenite, se razgraničuva dr`avni ot kapital - predmet na ZPDK i ostanoti ot kapital na RM, ~ija prodaba bi se uredila so materi-

TRANSFORMACIJA

jalnite propisi so koi se uredeni dejnostite koi gi izvr{uvaat javnite pretprijatija.

I ponatamu, dopolneta e dosega{ nata definicija, pa kako dr`avniot kapital se definiraat i pobaruwata na RM koi se/je bidat pretvoreni vo traen vlog vo pretprijatijata, kako i trajniot vlog na javnite pretprijatija (osnovani od RM) steknat vrz osnova na Zakonot za "zagubarite".

Agencija za privatizacija (izmena na ~len 4)

So izmenite na ~lenot 4 uredeno e deka evidencijata na dr`avniot kapital ja vodi Agencijata za privatizacija (namesto Ministerstvoto za finansii). Ova izmena e vo funkcija na operacionalizirawe i skratuvawe na postapkata na privatizacija. Ova proizleguva i od drugite odredbi na Zakonot (~len 5 i 9) so koi se regulira deka postapkata na prodaba na akciite i udelite je ja sproveduva Agencijata za privatizacija (namesto dosega{ nata sostojba koga vo postapkata bea vkluceni i Agencijata za sanacija na banka i Ministerstvoto za finansii). Ottuka, logi~no i poefikasno e postapkata na prodaba i evidencijata da bidat koncentrirani vo ista institucija.

Komisija za privatizacija (dopolnuvawe na ~len 5, bri{ewe na ~len 6)

So dopolnuwata na ~lenot 5, vo koj e utvrdeno deka so dr`avniot kapital upravuva i raspolaga Vladata na RM, se normira deka Vladata svoite pravagi vr{i preku Komisijata na Vladata na RM za privatizacija (KP). Istiot ~len utvrduva {iroki nadle`nosti na KP:

- da go predlaga na~inot na prodaba na akciite i udelite na dr`avniot kapital, oddelno ili zaedno so akciite i udelite

izdadeni na Agencijata (toa zna~i deka vo slu~aite koga akciite na Agencijata je se prodavaat zaedno so akciite na dr`avniot kapital, predlogot za na~inot na nivnata prodaba je go dava Komisijata, a ne kako {to dosega be{e regulirano, odlukite da gi nosi Agencijata);

- da vodi pregovori so zainteresirani strate{ki investitori;

- da predlaga na Vladata na RM izbor na najpovolen strate{ki investor;

- do Vladata da predlaga imenuvawe na pretstavnici na akciite i udelite steknati po osnov na dr`avniot kapital, no i na akciite i udelite izdadeni na Agencijata.

Povtorno, stanuva zbor za skratuvawe i racionalizacija na postapkata. So dosega{ite re{enija vo postapkata na prodaba u~estvuva pove{e organi {to predizvikuva {e dolgotrajna procedura (odlukata za prodaba, na predlog na Ministerstvoto za finansii, a na

inicijativa na Agencijata za transformacija i ASB, po dobivawe na soglasnosti od resornite ministerstva, ja donesuva {e Vladata). So izmenite na ZPDK se pretpostavuva deka odlu~uvaweto za prodaba na

dr`avniot kapital e vo nadle`nost na KP, osven koga prodabata se vr{i so neposredna spogodba za {to odlu~uva Vladata (~len 9).

No, so izmenite na Zakonot, vo nadle`nost na KP vleguva i predlagawe na imenuvawe na pretstavnici na akciite i udelite steknati po osnov na dr`avniot kapital i na akciite i udelite izdadeni na Agencijata. Dosega imenuvaweto za akciite izdadeni na Agencijata go vr{e {e Agencijata. Ova odredba od izmenite, i pokraj toa {to ne postoi izri~no izjasnuvawe, upatuvana toa deka vo naredniot period odlukite za imenuvawe na pretstavnici na akciite izdadeni na Agencijata je gi nosi Vladata na RM.

Način na prodaba na
dravniot kapital
(izmena na ~len 9, bri {ewe na
~len 10 i 16)

Ostanuva vo sila staroto re {enie deka dravniot kapital mo `e da se privatizira posebno ili zaedno so op { testveni ot kapital (~len 7). So ~lenot 9 dosega se regulira {e na ~inot na oddelna prodaba na dravniot kapital i toa popat na javen povik za pribirawe ponudi i preku berzata.

No, izmenite na ovoj ~len predviduvaat deka prodaba na akciite na dravniot kapital, oddelno ili vo paket so akciite izdadeni na Agencijata, se vr {i preku berzata ili preku neposredna spogodba so zainteresirani strate {ki investitori. Vo istiot ~len reguliran e i na ~inot na prodaba i na udelite na RM i na Agencijata - so javen povik za pribirawe ponudi i preku neposredna spogodba so zainteresirani strate {ki investitori. Pravoto da odlu ~uva za prodaba na strate {ki investor dadeno e vo isklu ~iva nadle `nost na Vladata na RM. Ovaa e izmena, e zna ~ajna bidej {i za prvpat se vgraduva mo `nosta za prodavawe po pat na neposredno spogodu vawe, so {to se otvora prostor za pogolema efikasnost vo prodaba.

Dogovorite za prodaba na akciite preku berza i udelite preku javen povik za pribirawe ponudi gi sklu ~uva direktorot na Agencijata, a dogovorite za prodaba na akciite i udelite preku neposredna spogodba gi sklu ~uva Ministerot za finansii.

Pogolem prostor za pazarno odnesuvawe vo prodaba bi trebalo da se postigne i so bri {eweto na ~lenot 10. So nego, dosega be {e regulirano utvrduvaweto na po ~etnata i nominalnata cena na akciite i udelite na dravniot kapital. Nivnoto odstranuvawe sozdava mo `nost za fleksibilnost i ja namaluva mo `nosta za admin-

istrativno odreduvawe na prodaba ni te ceni. Otvoren e prostor za pazarno odreduvawe na cenite.

Sledat izmeni na uredбата
(izmena na ~len 12)

Na ~inot, uslovite i postapkata na prodaba na akciite i udelite so poseben akt gi propi {uva Vladata na RM. Za taa cel, vo oktomvri 1996 godina be {e donesena "Uredba za na ~inot i postapkata za prodaba i pla }awe na akciite i udelite na dravniot kapital vo pretprijatijata". So ogle d na napravenite izmeni vo Zakonot, se o ~ekuva skoro izmenuvawe na Uredбата,

po {to bi za `iveale izmenite na Zakonot. Verojatno e deka vo nea }e bidat vgradeni pove }e bitni odredbi, me |ukoi postapkata na neposredno spogodu vawe, kriteriumite za izbor na najpovolen strate

{ki investor, eventualnite popusti vo zavisnost od na ~inot na pla }aweto (dosega bea regulirani so ~lenot 14 koj so izmenite e izbri {an). }e sledi i nejzino usoglasuvawe so Pravilata za prodaba na akciite i udelite izdadeni na Agencijata.

Instrumenti za pla }awe
(izmena na ~len 13)

So izmenata na ovoj ~len precizirano e kako }e se vr {i pla }aweto na akciite i udelite i izvr {eno e voedna ~uvawe na instrumentite za pla }awe so tie koi se predvideni ZTPOK. Pla }aweto mo `e da se izvr {i vo:

- denari;
- stranski sredstva za pla }awe;
- koga kako kupuva ~ se javuva stransko lice;
- deponirani devizni vlogovi na gra |anite; i
- hartii od vrednost izdadeni od Republika Makedonija.

Zakup na dr`avnoto zemjodelsko zemji {te
(izmena na ~len 17, 18 i 19)

So ~lenot 17 be {e predvideno deka pretprijatijata/zemjodelskite zadrugi, koi i po transformacijata }e prodol`at da stopanisuvaat so zemjodelsko zemji {te vo dr`avna sopstvenost, se dol`ni da sklu~at dogovor za *dolgoro~en* zakup. Na~inot i uslovite za nivno sklu~uvawe i evidencijata regulirani se so ~lenovite 18 i 19. So izmenite na Zakonot se izvr {i promena i namesto *dolgoro~en* zakup, Zakonot sega predviduva *zakup*. Ostavena e mo`nost za skratuvawe na rokot pod koj privatizirane subjekti }e mo`at da sklu~at dogovor za koristewe na zemji {teto. Toa e decidno ka`ano so izmenite na alineja 3 od ~lenot 18 koj sega predviduva deka vremetraeweto (rokot) na dogovorot ne mo`e da bide podolg od 4 godini. Pojdovna pretpostavka za ova promena e taa deka vo tekot na 4 godini privatiziranoto pretprijatie treba da sozdade realni ekonomski pretpostavki koi }e mu ovozmo`at po 4 godini, pod ednakvi uslovi, kako i site ostanati u~esnici na pazarot, da mo`e da u~estvuva na javnata licitacija za davawe na zemji {teto vo zakup.

Rokovi za organizirawe vo dru {tva
(~len 5, 6, 7 i 8 od izmenite)

Istiot pristap i logika od izmenite na ZTPOK, primeneta e i vo izmenata za Zakonot za privatizacija na zemjodelskite subjekti. Kako {to vo ZTPOK e predvideno brzo korporatizirawe na pretprijatija, taka i vo ovoj Zakonot se vgradeni soodvetni odredbi koi se odnesuvaat za nekol kute mo`ni slu~ai na pretprijatija vo razli~ni fazi:

- pretprijatija koi do denot na vleguvawe na Zakonot ne ja otpo~nale postapkata na transformacija;

III. IZMENI I DOPOLNUVAWA NA ZAKONOT ZA TRANSFORMACIJA NA PRETPRIJATIJATA I ZADRUGITE SO OP {TESTVEN KAPITAL KOI STOPANISUVAAT SO ZEMJODELSKO ZEMJI {TE

Re {enijata koi se predvideni so izmenite na ovoj Zakon se sli~ni i proizleguvaat od izmenite napraveni vo ostanatite dva privatizaciski zakoni.

Usoglasuvawe so ZTPOK
(bri {ewe na ~len 9, 10 i 16)

Isto kako i kaj prethodnite i vo ovoj Zakon e izvr {eno pre~istuvawe na zakonskiot tekst. Primer za toa e bri {eweto na ~lenovite 9, 10 i 16. Materijata regulirana so ovie ~lenovi e regulirana i vo ZTPOK, a ~lenot 4 od Zakonot za "zemjodelstvoto" upatuva na soodvetna primena na odredbite na ZTPOK na privatizacijata na zemjodelskite pretprijatija i zadrugi, pa zatoa nema potreba od dvojno normirawe.

Dogovoro t za zakup na zemjodelsko zemji {te names to dolgoro~en - na ~etiri godini

TRANSFORMACIJA

- pretprijatijata koi ja otpo~nale transformacijata, no vo koi vo rok od 30 dena odvleguvaweto vo sila na Zakonot nema da se realizira predvidenata transformacija;

- pretprijatija za koi vo postapka na transformacija vo ste~aj ne e doneseno pravosilno re{enie za soglasnost za otpo~uvawe na postapkata;

- pretprijatija za koi vo postapka na transformacija vo ste~aj e doneseno pravosilno re{enie za soglasnost za otpo~uvawe na postapkata, no istata vo rok od 30 dena nema da bide realizirana.

Site re{enija od izmenite na ZTPOK, koi se odnesuvaat na organiziraweto na pretprijatijata vo dru{tva, kako i na~inot i postapkata na organiziraweto na ist

na~in se vgradeni i vo Zakonot za transformacija na pretprijatijata i zadrugite so op{testven kapital koi stopanisuvaa so zemjodelsko zemji{te.

Kontrola na postapkata (~len 9 od izmenite)

Ka`anoto pogore se odnesuva i na novite odredbi koi ja reguliraa kontrolata na privatizacijata. Prezemeni se istite odredbi, se upatuvaa na soodvetnite odredbi od ZTPOK i na istiot na~in se regulirani ovie pra{awa i za subjektite podlo`ni na transformacija i od sektorot zemjodelstvo. So toa, i vo ovoj slu~aj, e izvr{eno voedna~uvawe na na~inot na koj se reguliraa istite pra{awa.

Ugostitelstvo - - dano~ni aspekt i na nabavki te i proda`bi te

Liljana Atanasovska - Stojanovska

Za statuso t na ugostitel ski te pretprija t ija od aspekt na danok na promet, pi {uvavmeu { te vo 1996 godina. Vome|uvremen as t anaazna~ajni izmeni vo propisi te od ova a oblas t. Nabavki te na oprema, hrana i pijalaci i nivna ta proda`ba, kako i uslugi te na smes t uvawe od aspekt na danoko t na promet na proizvodi i uslugi, kako i principite na smet kovods t vena evidencija vo se pra {awe na koi de t alno }e se osvrneme.

Uslovite ina~inot navr {ewenaugostitel skata dejnost se uredeni so poseben zakon.

Ugostitel ska dejnost mo`at da vr {at pretprija t ija i drugi pravni lica, du}ani bez svojstvo na pravno lice i zdru`enija na gra|ani.

Spored Nacionalnata klasi fikacija na dejnosti ("Sl. vesnik na RM", br.7/98) ugostitel skata dejnost e rasporedena vo sektor @ - Hoteli i restorani vo slednite oddeli, grupi, klasi i potklasi:

@	Hoteli i restorani	55.23	Drug vid smestuvawe,
55	Hoteli i restorani		nepomnato
55.1	Hoteli	55.3	na drugo mesto
55.11	Hoteli i moteli so restoran		Ugostitel ski objek- t i za ishrana
55.12	Hoteli i moteli bez restoran	55.30	Ugostitel ski objekti za ishrana
55.2	Kampovi i drug vid smes t uvawe za pokus pres t oj	55.30/1	Restorani i gostilnici (bez sobi za smestuvawe)
55.21	Mladinski odmorali { ta i planinarski domovi i ku}i	55.30/2	Uslugi na drugi ugostitel ski objekti
55.21/1	Odmorali { ta	55.4	Barovi
55.21/2	Planinarski domovi	55.40	Barovi
55.22	Kampovi za {atori i prikolki	55.5	Kantini i katering
		55.51	Kantini
		55.52	Katering

UGOSTITELSTVO

Prigotvuvaweto hrana - proizvodstvo
proda`bata na pijalaci - trgovija na malo

Statusot na ugostitelite od aspekt na Zakonot za danokot na promet

Soglasno so odredbite na ~len 5, stav 1, to~ka 1 i stav 2 od Zakonot za danokot na promet na proizvodi i uslugi, (Sl.vesnik na RM br.34/92, ... 13/98), (ponatamu: Zakon) ugostitelskrite pretprijatija i du}ani bez svojstvo na pravno lice pripa|aat vo kategorijata na proizvodstveni pretprijatija, odnosno vo kategorijata na "povlasteni kupuva~i" so pravodanabavuvaaat reprodukcioni materijali bez danok na promet na proizvodi. Kako {to e poznato, za krajnapotro {uva~ka "nesesmetaproda`bata na proizvodi, reprodukcioni materijali na pravno lice koe se zanimava so proizvodstvena dejnost i na du}an bez svojstvo na pravno lice koj {to se zanimava so proizvodstvena dejnost (proizvodstven du}an), koe tie proizvodi gi nabavuva zaradi reprodukcija."

Podproizvodstvenopretprija tievo smisla na ~len 5, stav 2 od Zakonot se podrazbiraat: "industrijsko, rudarsko, zemjodelsko, {umarsko, vodostopansko, ribarsko, grade`no, *ugostiteljsko* i soobra}ajno *pretprijatie*... delovi na

pretprijatie vo sostav na neproizvodstveno pretprijatie ili na drugo pravno lice, {to se registrirani kajnadle`niot sudzavr {ewe naedna ili pove}eproizvodstveni dejnosti..."

Kako ugostiteljsko pretprijatie ne se smetaat delovite na pravni lica (restorani za op {testvena ishrana, kantini i dr.) {to ne se registrirani za vr {ewe na ugostiteljska dejnost so tretii lica, odnosno se od zatvoren tip. Na proizvodi {to gi nabavuvaaat ovie pravni lica danokot na promet na proizvodi go presmetuva i naplatuva prodava~ot, odnosno tie nemaat pravo da nabavat prehranbeni produkti bez presmetan danok na promet na proizvodi. Za ova pra {awe brojni mislewa ima izdaden o Ministerstvoto za finansii (vo periodot koga ova pra {awe be {e aktuelno: vo 1996 i 1997 godina).

Ugostitelskrite pretprijatija (du}ani), odnosno sega trgovski dru {tva ili trgovci poedinci, tretmanot proizvoditel go imaat samo pri nabavkata na proizvodi za prigotvuvawe hrana; pri nabavkata i proda`bata na pijalacite i tutunskrite prerabotki tie se vo uloga na trgovci na malo, odnosno kupuvaaat so danok t.e. akciza vo zavisnost od vidot na pijalakot.

Vo slu~aj ugostitelot da nabavi prehranbeni proizvodi (na primer: meso) so presmetan danok na promet na proizvodi koi ponatamu gi prerabotuva i prodava kako gotova hrana nema pravo da go namali plateniot danok na promet na proizvodi od fazata na nabavka od presmetaniot danok za pla}awe, odnosno treba da go plati vkupniot presmetan danok na osnovica proda`na cena na prigotvena hrana.

Ova ograni~uvawe ne proizleguva direktno od odredba na Zakonot, tuku indirektno od zakonskiot tekst, odnosno koncepcijata na zakonot.

Proizvodstvenite pretprijatija (me|u koi se i ugostitelskrite) kako {to rekovme, se edinstveni povlasteni kupuva~i na koi Zakonot im dava pravo da kupat materijal za

reprodukcija bez danok na promet na proizvodi, odnosno, vleznite elementi vo proizvodstvoto da ne se odano~i.

Vo obraten slu~aj, dokolku nabavat repromaterijal so danok na promet na proizvodi, odnosno dadenoto pravo ne go iskoristat, nemaat pravo preneseniot danok da go namalat od presmetaniot, zatoa { to vo slu~ajot bi se "transformirale" od proizvo~iteli vo trgovci; vo soglasnost so ~len 5 od Zakonot ugostitelite se vo kategorijata na proizvo~iteli.

Nabavka na oprema i siten inventar za ugostiteliski objekti

Za opremuvawe na svoite objekti (restorani i hoteli) ugostitelските pretprijatija i du}ani imaat pravo da nabavuvaat oprema so 5% danok na promet na proizvodi, vo soglasnost so ~len 7-b od Zakonot i tarifniot broj 2, stav 1, to~ka 1 od Tarifata na danokot na promet na proizvodi.

Spored ~len 7-b, stav 2 od Zakonot, *pod oprema* se podrazbiraat osnovnite sredstva za vr{ewe na dejnosta, predmetite i sitniot inventar opredelen spored propisite za amortizacija, sredstva za li~naza { titapri rabotata i li~naza { titna oprema i rezervni delovi za taa oprema, osven patni~kite avtomobili, mebelot, tepisite, umetni~kite dela od likovna i primeneta umetnost i drugi ukrasni predmeti za opremuvawe na administrativni prostorii { to se nabaveni pod uslovite i na na~in od ~len 7-b, stav 3 od isti ot Zakon.

Ograni~uvaweto za toa { to ne se smeta za oprema za vr{ewe na dejnosta na pravnite lica (primer: mebel, tepisi) ne se odnesuva vo potpolnost na ugostitelските pretprijatija. Soglasno so Zakonot i brojnite mislewa { to gi izdade

Ministerstvoto za finansii, pri nabavka na oprema za opremuvawe na ugostiteliski objekti prostoriii, so ispolnuvawe na uslovite od ~len 7-b, stav 3 od Zakonot (pora~ka-izjava za oprema, izdavawe na faktura, bezgotovinsko pla}awe, prodaba od magacin i dr.) se pla}a danok na promet na proizvodi po stapka od 5%.

Na opremata { to ne e nabavena pod uslovite i na~inot od ~len 7-b na Zakonot se pla}a danok na promet po stapka od 25% (tarifniot broj 1 od Tarifata na Zakonot).

Ugostitelite imaat pravo so 5% danok na promet na proizvodi da nabavuvaat: oprema za restorani, barovi (masi i stolovi), za hotelski sobi (kreveti, plakari, toaletni stol~iwa, ogledala), oprema za ureduvawe na gostilnici i kantini, oprema za opremuvawe na kujni (ugostitelски pe~ki, { poreti i sli~no), elektri~ni uredi kako kafemati, ledomati i sli~no.

Neizostavno treba da ja spomeneme i odredbata na ~len 7-b, stav 4, vo soglasnost so koja plateniot danok na promet za nabavenata oprema nema tretman na prenesen danok i ne mo`e da se koristi za namaluvawe na obvrskata po osnov na danokot na promet na proizvodi pri prodaba na istata oprema; se presmetuva i pla}a na osnovica prodaba na vrednost.

Nabavka na siten inventar

Ugostitelските pretprijatija i du}ani imaat pravo so beneficirana dano~na stapka od 5%, da nabavuvaat i predmeti so karakter na siten inventar: ~a { i, ~inii, sadovi za prigotvuvawe hrana, kako i za poslu`uvawe na hranata i pijalacite, ~ar { avi (krevetski i za na masa), pe { kiri i sl.

Vrz osnova na odredbite vo ~len 7-b, stav 2 od Zakonot, podoprema se podrazbiraat

***Pod ugostiteliska
dejnosta se smeta
prigotvuvawe na hrana,
alkoholni i bezalkoholni
pijalaci, topli i ladni
napivki i vr{ewe na
uslugi za smestuvawe***

UGOSTITELSTVO

i predmeti tenasitniot inventar opredeljeni spored propisite na amortizacija, koi { to se nabavuvaaat pod uslovite i na na~inot propi { an vo ~len 7-b od Zakonot za danokot na promet na proizvodi.

Nabavka na prehranbeni proizvodi, pijalaci i pomo~ni materijali

Ugostitelските pretprijatija ili pretpriema~i { to vr {at ugostitelска dejnost, vrz osnova na pora~ka izjava za reprodukcija nabavuvaaat proizvodi { to slu`at za ~ove~ka ishrana kako repro-materijal bez presmetan danok na promet na proizvodi, zaradi prerabotka (prigotvuvawe gotova hrana za poslu`uvawe) i prodaba na krajni potro {uva~i od:

- proizvodstveni pretprijatija i du}ani;

- uvoz - uvozot go vr {at vo svoe ime i za svoja smetka;

- od pretprijatija registrirani za vr {ewe na uvoz i promet na golemo;

- od fizi~ki lica - preku otkup, so namenski podignati sredstva od smetkata za gotovinskopla}awe (za otkup na zemjodelski, ribarski i sto~arski proizvodi, proizvodi na {umarstvoto, {umski plodovi i lekoviti rastenija).

Nabavkata na proizvodi za reprodukcija, bez danok na promet na proizvodi ne mo`e da se vr {i od prodavnici ili drugi delovni edinici registrirani za vr {ewe promet na malo (~len 6, stav 3 od Zakonot).

I za ugostitelite va`i istata odredba kako i za ostanatite proizvoditeli; nabaveniot reprodukcionen materijal ne mo`e da se prodade, odnosno da se otu}i vo rok od edna godina od nabavkata bez da se plati danok na promet koj ne e platen pri nabavkata zaedno so kamata za denovite na zadocnuvawe od denot na nabavkata do denot na prodaba.

Nabavkata na repromaterijali bez danok na promet na proizvodi ugostitelските pretprijatija mo`at da ja vr {at i pod uslovite na ~len 6-b od Zakonot, odnosno so pora~ka - izjava za poznat korisnik.

Nabavka na prehranbeni proizvodi

Na ugostitelските pretprijatija kako reprodukcionen materijal pod uslovite na ~len 6-a od zakonot, bez danok na promet na proizvodi, mo`e da im se prodavaat slednite prehranbeni proizvodi:

- **osnovni proizvodi na zemjodelstvoto i ribarstvoto** od to~ka 5 od tarifniot broj 2 od Tarifata na Zakonot za danokot na promet: (site vidovi surovo i su {eno `ito, drugi rastenija, ~aeви od rastenija, cve}e, grozje, ovo {je, pe~urki, semki, meso i `ivina, dive~i proizvodi od niv, morska i slatkovodna riba, rakovi, {kolki, vodozemci, mekotelci, ikra i drugo);

- **`ivotni produkti {to se upotrebuvaat za ~ove~ka ishrana**, od to~ka 6 od tarifniot broj 2, nepreraboteni i preraboteni kako i za~ini i site drugi materii {to im se dodavaat na tie produkti zaradi konzervirawe, popravawena izgledot, vkusot ili mirisot, zaradi bojosuuvawe, z bogatuvawe na sostavot ili postigawe na nekoе drugo svojstvo;

- **proizvodi od ovo {je** na primer: marmalad, pekmez, kompot, kandirano za {e}ereno ovo {je, su {eno ovo {je, ovo {no `ele, sladoled, ka {a od ovo {je i sli~no, proizvodi od skrob i bra {no, konditorski i drugi pekarski proizvodi (keks, napolitanski slatki), `elatin za jadewe, esencija za podgotvuvawe slatki i drugi sli~ni proizvodi.

- proizvodi obligatorno oslobodeni od danok na promet na proizvodi od ~len 14, to~ka 1 od Zakonot (leb, sve`o, mleko, maslo i masti za jadewe).

UGOSTITELSTVO

Nabavka na prerabotki od tutun i alkoholni pijalaci

Prerabotkite od tutun-cigari, i alkoholni pijalaci, ne mo`at da se nabavuvaaat bez akciza od strana na ugostitelskite pretprijatija; soglasno so ~lenovite 5-a i 6-a od Zakonot za akcizi, obvrskata za pla}awe na akcizata za prerabotki od tutun i za alkoholni pijalaci nastanuva vo momentot na kupuvaweto na kontrolnite markici. So kupuvaweto na spomnatite proizvodi od proizvođitelot, uvoznikot ili trgovecot, ugostitelot ja pla}a prodanata cena vo koja e vklučena i akcizata.

Nabavkata na pivo e so platena akciza od proizvođitelot, odnosno uvoznikot; vo natamoniot promet - akcizata ne se presmetuva i ne se pla}a.

Vinoto i gaziranite pijalaci se nabavuvaaat so platen danok na promet na proizvodi po stapka od 25%; se doplatuva danok na promet kako razlika pomeđu presmetaniot na prodanata cena i plateniot pri nabavkata.

Nabavka na pomo{en materijal kako reprodukcionen materijal

Kako materijal za reprodukcija na ugostitelskite pretprijatija, bez presmetan danok na promet na proizvodi, mo`e da im se prodava pomo{niot i potro{niot materijal, kako na primer: sredstva za ~istewe (detergenti, sapuni), salfeti, ~epkalki za zabi i drug potro{en materijal {to ne vleguva vo supstancii te na proizvodite {to im se prodavaat na krajnite potro{uva~i, no se neophodni vo vr{eweto na ugostitelskite uslugi.

Vo soglasnost so ~len 7, stav 1, to~ka 5 od Zakonot, kako repromaterijal se podrazbira i ambala`ata i drug materijal za pakuvawe, materijal {to slu`i za sitni popravki, odr`uvawe i ~istewe na oprema i delovni prostorii, ili {to kako pomo{en, odnosno potro{en materijal se tro{i vo procesot na proizvodstvoto.

Ugostitelstvoto od aspekt na prodanata

Prodanata na proizvod - prigotvena hrana

Nabaveniot reprodukcionen materijal ugostitelite go prerabotuvaat i go prodavaat na krajnite potro{uva~i kako finalen proizvod - prigotvena hrana; pri prodanata se presmetuva i pla}a 5% danok na promet na proizvodi soglasno so tari fen broj 2 od Tarifata na Zakonot.

Nezavisno od dano~niot tretman na poedine~nite artikli koi vleguvaat vo sostav na hranata (nabaveni so ili bez danok na promet na proizvodi), tie se kalkulativni elementi vo opredeluvaweto na prodanata cena na hranata. Dano~na osnovica na pripremenata hrana na koja se presmetuva danok na promet na proizvodi po stapka od 5% pretstavuva prodanata cena koja se naplatuva od potro{uva~ot.

Vo slu~aj koga ugostitelot prodava proizvodi od ~len 14, stav 1 od Zakonot za koi e predvideno obligatorno dano~no osloboduвање (leb, mleko) kako finalni proizvodi, se primenuva obligatorno dano~no osloboduвање i pri prodanata, ne se presmetuva i ne se pla}a danok na promet na proizvodi po stapka od 5%.

UGOSTITELSTVO

Prodaba na pijalaci

Rekovme deka pri prodaba na pijalacite, ugostitelot se javuva v uloga na trgovec na malo. Presmetuvaweto i plaaweto na danokot na promet na proizvodi zavisi od vidot na pijalakot {to se prodava.

Pri prodaba na:

- *osve`itelni, gazirani, bezalkoholni pijalaci*, na aromatiziranite sirupi i pijalaci {to so dr`at alkohol, no ne pove`e od 2%, se pla`a danok na promet na proizvodi po stapka 25% (tarifen br.1 od Tarifata na danok na promet na proizvodi).

- *Pijalaci dobieni so me{awe na ovo{ni bazi (sirupi) vo voda ili mineralna voda*, od tipot kola, biter, tonik, ve{ta`ki limonadi, visokokalori`ni osve`itelni pijalaci dobieni so rastvorawe vo voda na pove`e sastojki (limon, portokal...) citrus bazi, ovo{ni bazi na kontinentalni vidovi ovo{je i proizvodi izraboteni vo forma na tableti, pra{oci od koi se dobivaat bezalkoholni gazirani pijalaci - se pla`a danok na promet na proizvodi od 25% (tarifen broj 1);

- pijalaci {to spa`aat vo kategorija na *prirodni ovo{ni sokovi* koi od aspekt na Zakonot za danokot na promet se tretiraat kako prehranbeni proizvodi (od ovo{je, zelen`uk, so dodatok na voda, fermentirani pijalaci od `ito: boza i sl. dobieni so necelosna alkoholna fermentacija za koi se koristi p`enkarno bra{no, griz, proso, trici i dr.), skrobni proizvodi, `ita, pekarski kvasac, saharoza, so dr`inata na alkohol ne smee da premine 0,6% od neto proizvodot fermentirani pijaloci od slad (kvasac i sl.) `ija so dr`ina na alkohol ne preminuva 0,5% od koli`estvoto na neto proizvodot - se pla`a danok na promet na proizvodi po stapka od 5%.

Podelbata na osve`itelnite bezalkoholni pijalaci vo uslovno nare`eni grupi za

odano`uvawe so ogle na dano`nata stapka 5% ili 25% e izvr{ena soglasno so Pravilnikot za kvalitet na osve`itelni bezalkoholni pijaloci (Slu`ben list na SFRJ br.52/83) i Pravilnikot za kvalitetot na proizvodi od ovo{je, zelen`uk, p`urki i na pektinski preparati (Slu`ben list na SFRJ br.1/79 i 20/82).

- *Mineralni i gazirani vodi* od doma{no ili stransko poteklo se odano`uvaat so danok na promet na proizvodi po stapka od 25%;

- na promet na site vidovi *vina*: prirodno, penljivo (gazirano) ili specijalno vino (desertno, likersko) - se pla`a danok na promet na proizvodi spored tarifniot broj 1 od Tarifata na danokot na promet na proizvodi - po stapka od 25%.

Vo praksata kaj del od ovie subjekti (ugostitelite i trgovcite na malo) danokot na promet za doplata se utvrduva kako presmetan danok na vkalkuliranata razlika vo cena t.e. mar`ata.

Gazirani te bezalkoholni pijalaci i mineralna ta voda se nabavuvaa t so danok na prome t na proizvodi po s t apka od 25%

Vo sosema druga kategorija spa`aat *pivoto i alkoholnite pijalaci*. Kako {to e poznato, akcizata za pivo se pla`a ednokratno - od uvoznikot ili od proizvoditelot, odnosno so kupuvaweto na banderolite - za alkoholnite pijalaci; site ponatamo {ni u`esnici vo prometot (trgovcite na golemo i malo i ugostitelite) nemaat obvraska da presmetaat i platat akciza. Pri prodaba na ovie proizvodi se vkalkulira samo razlika vo cena (trgovska mar`a) {to vsu{nost pretstavuva niven del od zarabotuva`kata, odnosno del za pokrivawe na tro{ocite na prodaba.

Koga pijalacite (se misli na gaziranite, a ne na pivoto i na alkoholnite) se davaat besplatno - po cenata po koja i se nabaveni za vremetraeweto na nekoja druga usluga (kako na primer vo kazinata), osnovicata za presmetkana danokot na promet na proizvodi `e bide istata koja e o formena

UGOSTITELSTVO

privlezot napijalacite, bez nadgraduvaweto so razlika vo cena pri izlezot. Vo toj slu~aj, obvrskata za danokot na promet na proizvodi e ednakva so danokot platen pri nabavkata; i ne postoi razlika pomeju presmetan i prenesen danok i nema obvraska za doplata na danok.

Vo vakov slu~aj besplatnoto davawe na pijalaci kaj dano~niot obvrznik ima tretman na reprezentacija i vleguva vo limitot vo iznos od 3% od ostvareniot vkupen prihod. Dokolku postoi pre~ekoruvawe nadzakonski propi~aniot limit vrz osnova na odredbite na Zakonot za danok od dobivka (~len 20 od Zakonot) propi~aniot iznos nad dozvo leni ot limit ja zgolemuva dano~nata osnova za danok od dobivka i se odano~uva so 15%.

Vo slu~aj gaziranite pijalaci da ne se davaat bez nadomest - tuku se prodavaat, dano~niot obvrznik mora da presmeta danok na promet na proizvodi na proda`nata cena (vo koja ne e so dr`an danokot na promet - od fazata na nabavka). Obvrskata za plaawe na danok pretstavuva razlika pomeju presmetaniot i preneseni ot danok od fazata na nabavka.

Na prometo t na kafe kako napivka vo ugostitelstvoto, se plaaa danok na promet na proizvodi po stapka od 5% spored tari fni ot broj 2, stav 1, to~ka 6 od Tari f ata na danokot kako na proizvod {to slu`i za ~ove~ka ishrana. Kafeto se kupuva so presmetana akciza i ne postoi mo`nost za prebivawe na presmetanata obvraska za danok so platenata akciza.

Ugostitel ski uslugi na smestuvawe

Na nadomestokot {to korisnikot na uslugite go plaaa za smestuvawe (no}evawe, dneven odmor) vo ugostitel skite objekti (hoteli, moteli), ugostitel ot plaaa danok na promet na uslugi po stapka od 13% soglasno so tari fni ot broj 1 od Tari f ata na danokot na promet na uslugi.

Soglasno so to~ka 10 od ~lenot 19, *uslugite na smestuvawe vo det ski i mladinski odmorali* {ta se oslobodeni od danok na promet - danok na promet na uslugi ne se presmetuva i ne se plaaa.

Osnovicata za presmetuvawe na danokot na promet na uslugi e nadomestokot dobi en so izvr {uvaweto na uslugata; soglasno so ~len 21 od Zakonot: "dano~na osnovica na danokot na promet na uslugi e iznosot na nadomestot za izvr {enata usluga, platen vo pari, natura i protiv usluga. Danokot na promet na uslugi ne e so dr`an vo dano~nata osnovica tuku pa|a na tovar na korisnikot na uslugata."

Ugostitel skoto pretprijatie presmetuva i plaaa danok na promet na uslugi soglasno so tari fni ot broj 1 od Tari f ata na danokot na promet na uslugi po stapka od 13%, i koga korisnikot na uslugata e *stranski lice*.

Danok na promet za pansionski uslugi

Nadomestokot za plateni pansionski uslugi so dr`i del za smestuvawe i del za ishrana; uslugata se odano~uva so 13%, a hranata so 5%.

Za presmetuvawe na danokot na promet na nadomestot platen za pansionski te uslugi vo fakturata - smetkata treba posebno da se izdvoi:

- nadomestokot za hranata i
- nadomestokot za smestuvaweto.

Vo toj slu~aj danokot na promet na uslugi po stapka od 13% se presmetuva na osnovicata kojago pretstavuva nadomestokot za izvr {eni uslugi na smestuvawe, a po stapka od 5% na nadomestokot za prodadena hrana.

Ako vo fakturata, odnosno smetkata ne se navedeni, iska`ani na platenite nadomestoci oddelno, danokot na promet na uslugi po stapka od 13% se presmetuva na vkupno presmetanata suma za izvr {enite pansionski uslugi.

Smetkovodstveno evidentirawe na nabavkite i prodabata na hrana

Na~inot na evidentirawe na nabavkata na prehranbeni proizvodi i prodabata na gotova hrana kaj golem broj ugostitelски pretprijatija, odnosno delovi od pretprijatija { to izvr{uvaat ugostitelска dejnost e ustroen so godini nanazad. Ovde voop{to nemame pretenzii da davame gotov model za na~inot na organizirawe i vodewe na smetkovodstvenata evidencija vo ugostitelската dejnost; toa e vo zavisnost od organizaciskata postavenost na subjektot, od brojot na dejnostite koi gi vr{i (dali ugostitelството e glavna ili sporedna dejnost), od na~inot na koj e organiziran sistemot na nabavka, odnosno evidentiraweto na vlezните elementi, ustroenata interna evidencija i kontrola, sistemot na evidentirawe na prodabata i na~inot na razdol`uvawe na vlezните elementi (surovine potrebni za prigotvuvawe hrana).

Sakame posebno da gi potencirame zakonskite odredbi { toupatuvaa na na~inot

na evidencija, odnosno faktorite { tosekako treba da gi po~ituvame i da gi imame vo vid kako ograni~uvaki. Nesomneno, treba da se imaat predvid i site dano~ni aspekti za koi dosega pi {uvavme.

Pri na~inot na ustrojuvawe na evidencijata, odnosno na~inot na vodewe na smetkovodството, subjektot treba da odlu~i dali istata evidencija }e mu slu`i istovremeno za negovo informirawe i upravuvawe (sledewe na ostvarenite rezultati od dejnosta, za sistemot na kontrola) i za dano~ni celi (presmetka na obvrската za pla}awe na danokot na promet), ili pak bi vodet posebni evidencii.

Kupuva~ot koj nabavuва reprodukcioni materijal bez pla}awe na danok na promet na proizvodi согласно so odredbite na ~len 43, stav 3 od Zakonot i ~len 6 od Pravilnikot za na~inot na presmetuvawe i pla}awe na danokot na promet na proizvodi i uslуги, treba da obezbedi knjigovodstvena ili vonknigovodstvena evidencija za dvi`eweto i potro{okot na materijalite po vid, koli~ina i vrednost, koja treba da se sovpa}a so podatocite vo fakturata, priemnicata i dr.

Dano~niot obvrznik - pravno lice e dol`no vo svoeto knjigovodstvo da obezbedi podatoci za dano~nite osnovici spored tarifnite broevi i istite dano~ni stapki vrz osnova na koi se utvrduva i pla}a akontacijata na danokot i se sostavuva i podnesuva presmetka za tie akontacii. Analiti~koto evidentirawe na dano~nite osnovici vrz koi se primenuvaat razli~ni dano~ni stapki od ist tarifni broj ili drugi tarifni broevi, dano~niot obvrznik mo`e da obezbedi i so vonknigovodstvena evidencija.

Potro{okot na zalihite na repromaterijalite se evidentira согласно so odredbite na ~len 44 od Zakonot za smetkovodstvo (FI-FO; LI-FO; po metodot na prose~ni ceni ili po metod na planski ceni), odnosno согласно so MSS 2 - Zalihi metodot FI-FO ili metodot na ponderiran prosek (prose~ni vlezni ceni).

Bilans na sostojba i Bilans na uspeh - nova forma i sodr`ina -

**Liljana Atanasovska -
- Stojanovska**

**Formata i sodr`inata na novite bilansni {emi - Bilanso t na
sostojba i Bilanso t na uspeh - se propi {ani so nov Pravilnik objaven
vo Sl.vesnik na RM br. 23/99 ♦ Pravilniko t se primenuva od 23 april
1999 godina ♦ Za prv pat }e se popolnuvaat po godi {na t sme t ka
1999 godina ♦ Reklasifikacija t na bilansi t e od 1998 godina
na novite obrasci do 31 dekmври, a dru { t va t a { t o imaa t obvrski za
revizija do 21 juni ♦ Reklasificirani t e obrasci ne se dos t avuvaat**

Novite bilansni {emi gi primenuvaat
subjektite koi smetkovodstvoto go
vodat vo soglasnost so:

- Zakonot za smetkovodstvo;
- Zakonot za trgovski dru { tva; i
- Me|unarodnite smetkovodstveni
standardi (ponatamu MSS).

Me|utoa, ovie bilans-
ni {emi ne se primenuvaat
za subjektite koi smetko-
vodstvoto go vodat vo so-
glasnost so gorespomena-
tite propisi, a za niv se
propi {ani bilansni {emi
so drug propis. Primer: za
bankite se propi {ani posebni bilansni
{emi, so poseben Pravilnik.

Soglasno Pravilnikot }e se izgotvu-
vaat slednite finansiski izve { tai (bilan-
sni {emi):

- Bilans na sostojba - go popolnuvaat
site subjekti (golemi, sredni, mali),
- Bilans na uspehot - za golemi i sred-
ni subjekti, i
- Bilans na uspehot - za mali subjekti.

Obrazecot Rasporeduvawe na rezul t a t o t vo idnina nema da se popolnuva

Obrazecot *Raspore-
duvawe na rezul t a t o t*
pove}e ne postoi i vo idni-
na nema da se popolnuva; ne
e propi {an so noviot
Pravilnik. Izmenata e
razbirliva ako se ima vo
vid deka odlukata za raspored na neto prof-
itot (neto dobivkata), soglasno Zakonot za

BILANSNI [EMI]

trgovski dru{tva, se donesuva do krajot na mesec maj narednata godina. Na~inot na raspredelba na neto profitot po izmiruvawe na dava~kite kon dr`avata e pra{awe koe gi zasega samo sopstvenicite na kapitalot.

Primenana novite bilansni {emi

Iako Pravilnikot so koj se propi{aa novite bilansni {emi stapi na sila na 23 april, primenata, poto~no izvestuvaweto na subjektite za ostvarenite delovni rezultati na novite obrasci }e zapo~ne so poinakvi rokovi - za prv pat }e se primenuvaat po godi{na smetka za 1999 godina.

Bilansot na uspeh }e se sostavuva i po utvrduvawe na dobivkata po polugodi{na smetka, no samo vo funkcija na izgotvuvawe na Dano~niot bilans - obrazec "DB". Noviot obrazec Bilans na uspeh }e se sostavuva, no kako {to e poznato, ne se podnesuva do nadle`nite institucii.

Vo slu~aj da nekoj subjekt vo tekot na godinata izgotvuva godi{na smetka zaradi statusni promeni }e ja sostavi na novite Bilansni {emi.

Reklasi fikacija na podatocite od 1998 godina

Prva obvrskata {to treba da ja izvr{at subjektite {to }e go primenuvaat noviot Pravilnik, t.e. novite bilansni {emi e da izvr{at reklasi fikacija (pregrupirawe) na podatocite iska`ani po godi{na smetka za 1998 godina na novite obrasci. Kraen rok za reklasificirawe, odnosno za popolnuvawe na novite obrasci so podatocite iska`ani vo bilansite vo 1998 godina e 31 dekmври 1999 godina.

Golemite i srednite subjekti, koji soglasno Zakonot za trgovski dru{tva imaa obvrskata finansiskite izve{tai da gi podlo`at na ispituvawe (na revizija) ili revizijata ja napravile po sopstveno barawe i `elba, reklasifikacijata na iska`anite podatoci po godi{na smetka za 1998 godina na novite bilansni {emi se dol`ni da ja izvr{at do 21 juni ova godina.

Reklasi fikacija na bilansot na uspeh po polugodi{na presmetka - da ili ne?

Noviot obrazec Bilans na uspeh }e se sostavuva i po polugodi{na smetka za 1999 godina, no potsetuvame deka toj se sostavuva za dano~ni celi, t.e. se izgotvuva, a ne se dostavuva do Upravata za javni prihodi i do Zavodot za platen promet (~len 16 od Zakonot za smetkovodstvo).

Dali treba da se reklasificira Bilansot na uspeh sostaven za periodot januari - juni 1998 godina i reklasificirane podatoci da se iska`at vo prethodna kolona vo Bilansot na uspeh so 30 juni 1999 godina?

*Za pove]e informacii javete se na na[ite telefoni
117 653; 117 584*

Reklasifikacijata mo`e da ja napravite za svoja potreba - za sporedba na ostvarenite rezultati vo istiot period vo prethodnata i ova godina; Bilansot na uspeh po polugodi { na presmetka kako { to ve}e rekovme, ne se podnesuva do nadle`nite institucii, a soglasno toa i ne postoji zakonska obvrška za reklasifikacija na iska`anite podatoci vo prethodnata godina.

Reklasificiranite bilansni {emi za 1998 godina ne se dostavuvaa do nadle`nite institucii; reklasificiranite podatoci za prethodnata godina }e se vnesat vo soodvetnata kolona (kolona 3) pri sostavuvawe na godi { nata smetka za 1999 godina. Pri~ina za reklasifikacija na podatocite od prethodnata godina e sporedljivost na podatocite so prethoden period.

Vo posebniot prilog vo ovoj broj se dadeni Bilansnite {emi (Bilans na sostojba i Bilansot na uspeh) so nova soдр`ina. Do soodvetniot red na poletoto za AOP e vgradena posebna kolona vo koja se dadeni kontata, t.e. grupata smetki od koe treba da se vnesat iznosi na odredena pozicija; podatocite vo posebnata kolona se prevzemene od Pregledite za reklasifikacija { to se sostaven del na Pravilnikot.

Ovie obrasci treba da gi koristite kako pomo{ni, ne samo pri reklasifikacijata na bilansnite {emi od 1998 godina, tuku i pri izgotvuvawe na obrascite po polugodi { na i godi { na smetka, zatoa { to novite obrasci za razlika od starite, ne soдр`at pokazatel od koi konta treba da se prevzemati podatoci za da se vnesat na odredena pozicija. Toa e i razbirlivo, zatoa { to trgnata po obraten red - prvo izmena na {emite; tie }e se popolnuvaat vrz osnova na noviot konten plan.

Bilansot na sostojba soдр`i novi pozicii za kapitalot

Razliki pomeju starite i novite bilansni {emi

Na prv pogled novite bilansni {emi nemaat golemi razliki vo sporedba so dosega {nite. No, postojat razliki, { to bi gi grupirale kako formalni i su{tinski, koi sakame da gi potencirame.

Novite bilansni {emi, za razlika od starite, ne soдр`at kolona vo koja se navedeni brojot na smetkata (kontoto) od koi treba da se prevzemati podatocite i da se vnesat vo obrascite (bilo vo Bilansot na sostojba ili Bilansot na uspeh). Edna od pri~inite zo { to brojot na smetkite ne se navedeni vo {emite e i nedostatokot za koj zboruvavme -

soдр`inata na oddelni bilansni pozicii ne korespondiraat so nazivite na smetkite od postojniot Konten plan; prvo se izmenija {emite, a promenata na kontniot plan e rabota { to sleduva; se

o~ekuva do krajot na godinata izmenite da bidat gotovi.

Kako { to rekovme, i pri reklasifikacijata, i vo idnina, pri sostavuvawe na bilansnite {emi mora da se koristi

BILANSNI [EMI]

dopolnitelen - pomo { en pregled koj } e upatuva na smetkrite od koi treba da se vnesat podatocite.

Su { t inski te razliki proizleguvaat od samata so { r ` ina na oddelni poziciji, koi, ne samo kako nazivi, tuku i so { r ` inski se usoglaseni so odredbite na Zakonot za trgovski dru { tva (ZTD) i so Me { unarodnite smetkovodstveni standardi (MSS). Pred se, tuka se pozicijite: zapi { ani kapital, zapi { an a neuplaten kapital, premii na emitirani akcii, akumulirana dobivka, dobivka i zaguba za finansiskata godina, iska ` uvawe na zagubata kako minusna stavka vo pasivata, a ne kako dosega vo aktivata i sli { no - vo **Bilanso t na sos t ojba**.

Bilanso t na uspeh kako obrazec e koncipiran poinaku od prethodniot - prvo se iska ` uvaat prihodite, a potoa nastanatite rashodi. Vonrednite rashodi se sosema so poinakva so { r ` ina vo sporedba so prethodnite. Novina e toa { to za golemite i srednite subjekti posebno se iska ` uva dobivkata i zagubata od redovno rabotewe i od vonrednite aktivnosti; soodvetno na iska ` anata dobivka od redovni ili vonredni aktivnosti se iska ` uvaat i presmetanite danoci vo dano { niot bilans.

Sostavuvawe na bilansnite { emi

Podatocite vo novite obrasci (Bilans na uspeh i Bilans na sostojba) se vnesuvaat na opredeleni poziciji - dadeni opisno vo kolonata 1 - od smetkrite ili od grupite smetki soglasno nivnata so { r ` ina utvrdeni so Uredbata za konten plan, odnosno Pravilnikot za so { r ` ina na oddelni smetki. Podatocite se vnesuvaat vo denari bez deni.

Bilanso t na sos t ojba go sostavuvaat site subjekti so toa { to:

- **golemite i srednite subjekti** gi popolnuvaat site poziciji spored opisot daden vo kolona 1;

- **malite subjekti** go popolnuvaat obrazecot na skraten na { in - so popolnuvawe samo na pozicijite ozna { eni vo kolonata 1 - so bukvi i rimski broevi (AOP 001, 002, 003, 009, 016, 026, 027, 033, 040, 046, 047, 048 i 049), odnosno od vkupno 49 poziciji malite subjekti treba da popolnat samo 13 poziciji, (vsu { nost samo tie na koi se iska ` uvaat zbirni podatoci).

Bilanso t na uspeh se sostavuva vo zavisnost od goleminata na subjektot i toa:

- **malite subjekti** go sostavuvaat posebno propi { aniot obrazec Bilans na uspeh za mali subjekti koj, za razlika od

Rasporeduvawe na subjektite vo mali, sredni i golemi

Subjektite, vo soglasnost so ~len 4 od Zakonot za smetkovodstvo se rasporeduvaat vo golemi, sredni ili mali vo zavisnost od brojot na vrabotenite i iznosot na sredstvata po godi { nite smetki vo poslednite dve godini (presmetkovni godini). Vo prvata godina od raboteweto subjektot se rasporeduva spored proceneti ot obem na svoeto rabotewe, a vo vtorata spored podatocite od prethodnata godina na raboteweto. Rasporeduvaweto odedens subjekt vo drug, ne mo`e da se vr { i vo tekot na godinata.

Mal subjekt, se smeta subjektot koj vo sekoja od poslednite dve presmetkovni godini, odnosno vo prvata godina od raboteweto zadovolil najmalku dva od slednive kriteriumi:

a) prose~niot broj na vrabotenite vrz osnova na ~asovi na rabota da e do 50 rabotnici;

b) godi { ni ot prihod da e pomal od 8.000 prose~ni mese~ni bruto plati po rabotnik vo stopanstvoto na RM i

v) prose~nata vrednost (na po~etokot i na krajot na presmetkovnata godina) na sredstvata vo aktivata da e pomala od 6.000 prose~ni mese~ni bruto plati vo rabotnik vo stopanstvoto na RM.

Sreden subjekt, se smeta subjektot koj vo sekoja od poslednite dve presmetkovni godini, odnosno vo prvata godina od raboteweto zadovolil najmalku dva od slednive kriteriumi:

a) prose~niot broj na vrabotenite vrz osnova na ~asovi na rabota da e do 250 rabotnici;

b) godi { ni ot prihod da e pomal od 40.000 prose~ni mese~ni bruto plati po rabotnik vo stopanstvoto na RM; i

v) prose~nata vrednost (na po~etokot i na krajot na presmetkovnata godina) na sredstvata vo aktivata da e pomala od 30.000 prose~ni mese~ni bruto plati po rabotnik vo stopanstvoto na RM.

Subjektite koi ne se rasporeduvaat vo mali ili sredni steknuvaat status na golemi subjekt i.

Dokolku za subjektot vo poslednite dve presmetkovni godini se utvrdeni razli~ni podatoci od zna~ewe za rasporeduvaweto, subjektot go zadr`uva rasporeduvaweto od poslednata godina.

Nositelot na platen promet gi objavljuje podatocite za prose~nite mese~ni bruto plati po rabotnik vo stopanstvoto na RM, do krajot na mart za prethodnata godina.

Nositelot na platen promet na koj mu se dostavuvaat godi { nite smetkovodstveni iskazi i koj vr { i nadzor, vo rok od 60 dena od rokot propi { an za predavawe na poslednata smetka vrz osnova na koja subjektot se rasporeduva spored odredbite na ovoj ~lengo izvestuva subjektot za rasporeduvaweto.

Za golemi subjekti bez ogled na kriteriumite od ovoj ~len se smetaat: Narodnata banka na RM, bankite i drugite finansiski organizacii, osiguritelnite i reosiguritelnite organizacii, dr`avnite organi i organizacii i fondovite i subjektite koi sostavuvaat konsolidirani smetkovodstveni iskazi.

Odredbite od ovoj ~len se odnesuvaat i na subjektite, koi soglasno so Zakonot za trgovskite dru { tva se smetaat za trgovci.

obrazecot za golemite subjekte, pretstavu-
va skratena {ema i se popolnuva spored
opisot na pozicije daten vo kolona 1 na
obrazecot;

- *golemiti i sredniti subjekte* popolnuvat poseben obrazec Bilans na uspeh vo koj za razlika od malite subjekte - kade podatocite se grupirani - podatocite se iskana`uvaat podetalno.

Kriteriumi za podelba na subjekte na golemi, sredni i mali

Za kriteriumite, spored koi subjektite se delat na golemi, mali i sredni, dosega mnogu pati e pi {uvano; vo kontekst na obvrskata za popolnuvawe na bilansnite {emi u {te edna {bi gi spomenale.

Kriteriumite za podelba na subjektite spored golemina se propi {ani vo Zakonot za smetkovodstvo, a se dateni i vo Zakonot za transformacija; vo dvata Zakoni kriteriumite se voedna`eni, odnosno podelbata e propi {ana so istovetni golemi.

Za nastanuvawe s t a t u t a r n a p r o m e n a s e p o d r a z b i r a d e n o t k o g a t a a s e s p r o v e d u v a v o d e l o v n i t e k n i g i

Ako statusnata promena nastane vo tekot na godinata subjektot {to ja sostavuva i podnesuva godi {nata smetka ne e dol`en za tie periodi da sostavuva i periodi`na smetka.

Subjektot kaj koj nastanale statusni promeni do nositelot na platen promet i do Upravata za javni prihodi dostavuva i podatoci za periodot pred nastanuvaweto na statusna promena; podatocite se obezbeduvaat vrz osnova na smetkovodstvenata ili druga evidencija i periodi`nata i godi {nata smetka. Celta na dostavuvawe na podatoci pred periodot na statusnata promena e obezbeduvawe na zbirni podatoci.

Sostavuvawe i dostavuvawe godi {na smetka pri statusni promeni vo tekot na godinata

Pri statusni promeni nastanati vo tekot na godinata subjektot sostavuva i dostavuva godi {na smetka do nositelot na platen promet kaj kogo ima `iro-smetka i do Upravata za javni prihodi, vo zakonskiot rok od denot na nastanata statusna promena - najdocna vo rok od 60 dena.

Za den na nastanuvawe na s t a t u s n a p r o m e n a s e p o d r a z b i r a d e n o t p o d k o j s t a t u s n a p r o m e n a s e s p r o v e d u v a v o d e l o v n i t e i t r g o v s k i t e k n i g i n a s u b j e k t o t .

Za periodot pred denot na nastanuvaweto na statusnata promena subjektot gi iska`uva podatocite na posebni obrasci na koi nazna`uva "Pred denot na nastanuvaweto na statusnata promena".

Pri dostavuvaweto na podatocite za periodot pred denot na nastanuvaweto na statusnata promena, subjektot }e mora da vodi smetka za da obezbedi sporedljivost na podatocite od prethodnata i tekovnata godina, kako i podatocite da ne se povtoruvaat kaj pove`e subjekte. Zaradi toa, treba da se postapi na na`in propi {an vo Pravilnikot.

Statusna promena nastanata vo tekovna godina

Vo slu~aj koga statusna promena nastanala vo tekovna godina, za subjektot koj prestanal so raboteweto se iska`uvaat slednite podatoci:

- na obrazecot *Bilans na sostojba t a*, vo kolonata 3 - Prethodna godina (po~etna sostojba) se iska`uva sostojbata od kolonata 6 na aktivata (neto iznosot od bilansot na sostojba pod 31 dekemvri prethodnata godina) i od kolonata 4 na pasivata od godi { nata smetka od prethodnata godina - (po~etna sostojba na 1 januari na tekovna godina);

- na obrazecot *Bilans na uspeho t*, vo kolonata 5 - Tekovna godina se iska`uvaat podatocite za raboteweto za periodot od 1 januari do denot na nastanuvaweto na statusna promena, a vo kolonata 4 - Prethodna godina se iska`uvaat podatocite za raboteweto za periodot za koj se sostavuva periodi~nata smetka, odnosno za celata prethodna godina po godi { nata smetka.

Statusna promena nastanata vo prethodnata godina

Dokolku statusna promena nastanala vo prethodnata godina, za subjektot koj prestanal so raboteweto za prethodnata godina se iska`uvaat slednite podatoci:

- na obrazecot *Bilans na uspeho t*, vo kolonata 4 - Prethodna godina se iska`uvaat podatocite za raboteweto za periodot od 1 januari do denot na nastanuvaweto na statusna promena, nezavisno od toa dali podatocite se davaat po periodi~nata, ili po godi { nata smetka;

- vo obrazecot *Bilans na sostojba t a* se iska`uvaat podatocite taka { to:

- vo kolona 3 - Prethodna godina se vnesuvaat podatocite od kolonata 6 na aktivata i od kolonata 4 na pasivata po

godi { nata smetka od prethodnata godina, odnosno po~etnata sostojba na 1 januari na tekovna godina;

- vo kolonite 4 do 6 vo aktivata i vo kolonata 4 na pasivata se vnesuva sostojbata na denot na izrabotkata na periodi~nata odnosno godi { nata smetka na subjektot - obrznik za predavawe na taa presmetka;

Statusna promena nastanata na 31 dekemvri

Ako statusna promena nastanala na 31 dekemvri, za subjektot koj prestanal so raboteweto se iska`uvaat podatocite vo obrascite Bilans na sostojbata - samo vo kolonata 3 i Bilans na uspehot samo vo kolonata 4.

Na~inot na popolnuvawe na bilansnite { emi soglasno odredbite na ovoj Pravilnik e istoveten za site subjekti kaj koi nastanale statusni promeni bez ogled dali sostavuvaat posebni propi { ani bilansni { emi.

"Vistinata i smislata na `ivo tot, ne mo`at da se najdat ni tu na istok ni tu na zapad; tie ne se ne{to {to se kupuva, ne{to {to se podaruva. Za niv e po t rebna, (sekade i sekoga {), hrabrost i istrajnost".

Ako ova misla va`i za sekoj `ovek, u{te pove}eva`i za sudijata. Tragaweto po vistinata i pravdata, se o`ekuva i treba da bide glavna odluka na sudskata profesija. Ne mo`e da se zamisli i ostvaruva otkrivawe i utvrduvawe na vistinata i pravdata, bez prisustvo na odredeno nivo na sudska hrabrost i istrajnost.

Hrabrosta kaj sudijata e potrebna, ne samo zaradi obezbeduvawe na svojata pozicija na nezavisnost i samostojnost vo odnos na politi~kata vlast, za oddolevawe i otpor na vlijanija od bilo koja stranka i nivnite lobisti vo sudskata postapka, tuku i za osloboduvawe od li~nite-~ove~ki predrasudi, koi, i kolku da se skrieni i tajni, se pak se prisutni i kaj sudijata.

Istrajnoata kaj sudijata e pove}e od nasu{na potreba; zatoa {to patot do vistinata i pravdata ~esto e mo{ne slo`eni te`ok so ogled na sami ot karakter na sudskite postapki vo koi niz na~eloto na kontradiktornost, ramnopravnost i respekt na strankite, bez ogled na nivnoto svojstvo, se doa|a t.e. treba da se doa|a do pravdata vo sekoj slu~aj.

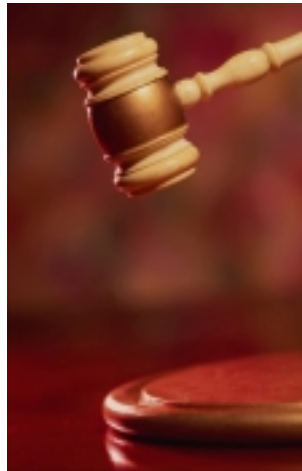
Hrabrosta i istrajnoata kaj sudijata se tesno povrzani so negovoto znaewe i stru~nost, so negoviot profesionalizam, koj postojano treba da se unapreduva i koj nikoga { ne mo`e a da ne se podobruva, t.e. nikoga { ne mo`e da se ka`e deka ja postignal krajnata sovr{enost i granica. Zatoa i ne slu~ajno vo na{iot sudski sistem e utvrdeno: pravo i obvraska na sudijata e, postojano stru~no da se usovr{uva za vremeto

na traeweto - vr{eweto na sudiskata funkcija.

Nesomneno, od nas sudiite mnogu se bara i o`ekuva.

- Ponekoga { od sudijata se bara da go stori i ona {to e nemo`no, a ne samo ona {to e mo`no (toa e obi~no koga ima odredena protivre~nost i nepoklopuvawe me|u pravoto i pravdata).

- Od sudijata voobi~aeno se o`ekuva da go vidi i ona {to e nevidljivo (vo pretresite i raspravite ~esto ostanuvaat nedore~eni mnogu ne{ta koi ja otkrivaat vistinskata sostojba na rabotite, a se pak ne izlegle na videlina).

Se razbira, sudskite zablude i gre{ki mo`eme da gi razbereme i pri fatime samo ako tie se storeni iskreno i ~esno, bez bilo kakva namera, tuku vrz osnova na svoeto sudsko uveruvawe, na li~noto sudskovrednuvawe na faktite i razbirawe i tolkuvawe na zakonot. Va`no e pritoa, sudijata da ne otstapuva od utvrdenata - so Zakonot za sudovite - orientacija vo vr{eweto na funkcijata, a {to, jas bi go definiral na sledni ot na~in:

- sudijata sam treba da ja otkriva i utvrduva vistinata zo{to koga }e trgne da sledi nekogo toj prestanuva da ja sledi vistinata (sudijata ne e vrzan za pravnoto mislewe na povi soki ot sud - ~len 11);

- sudijata nikoga { ne treba da go zane mari davaweto na prioritet na ~ovekovite slobodi i prava; vo toj slu~aj se odale~uva od idejata na pravdata, (unapreduvawe na za{titata na ~ovekovite prava - ~len 3);

- sudijata sekoga { i bez iskluk, treba da sudi po merka na zakonite i faktite; samo toa e patot da dojde do avtoritetno, profesionalno i nepristrasno sudewe (toj donesuva odluki vrz osnova na slobodna ocena na dokazite i primena na zakonot - ~len 14).

D-r Fidan~o Stoev

ZAKON ZA UPRAVNI SPOROV I

Primenata na Zakonot za upravnite sporovi vo upravno smetkovodnite sporovi

Neodamna vo Skopje, vo organizacija na Centarot za kontinuirana edukacija pri zdru`enie to na sudii i te vo RM, vo sorabotka so Vrhovniot sud na RM se odr`a sovetuvawe na tema "Postapuvawe po upravno-smetkovodstvenite sporovi". Prviot referat: "Primenata na Zakonot za upravni sporovi vo upravno-smetkovodstvenite sporovi", go podgotvi sudijata na Vrhovniot sud na Republika Makedonija **d-r Fidan`o Stoev**.

I

Temata na sovetuvaweto nesomneno konsumira vo sebe edna mo`ne slo`enaste {ka upravna i sudska problematika.

Re {avaweto na upravno-smetkovodnite sporovi bara - sigurno e - visok sudski profesionalizam vo primenata i na procesnite zakoni, no u {te pove}e, na materijalnite koi se od sferata na materijalno-finansiskoto rabotewe i dano~niot sistem na dr`avata. Tie zakoni, pokraj svojata slo`enost i ~esti promeni-dinami~nost, se od golemo zna~ewe za dr`avata so ogled na nivniot fiskalen i ekonomski karakter, taka i za pravnite lica koi se javuvaat kako stranki vo ovie sporovi.

Moja zada~a e denes da zboruvam za "Primenata na Zakonot za upravnite sporovi vo upravno-smetkovodnite sporovi".

Za upravno-smetkovodni sporovi - spored Na~elnoto pravno mislewe na Vrhovniot sud na Republika Makedonija, soglasno so ~len 32, stav 1 i 2 od Zakonot za sudovite, se smetaat onie vo koi se odlu~uva

za zakonitosta na kone~nite re {enija done-seni vo rabotite vo vrska so kontrolata na javnite prihodi {to gi vr {i Upravata za javni prihodi soglasno so Zakonot za upravata za javni prihodi.

Kako {to e poznato, ovie sporovi, gi re {avaa okru`nite stopanski sudovi s# do 1.1.1994 godina koga so donesuvawe na Zakonot za upravata za javni prihodi re {avaweto na ovie sporovi go prezede Vrhovniot sud na Republika Makedonija. Ova be {e s# do donesuvaweto na Zakonot za sudovite do 1.07.1996 godina - koga stvarno i mesno nadle`ni sudovi za odlu~uvawe po ovie sporovi bea utvrdeni osnovnite sudovi so zgolemena nadle`nost (16 suda vo Republika Makedonija).

Upravno-smetkovodnite sporovi, navistina se specifi~ni, i za nivnoto re {avawe se primenuva Zakonot za upravnite sporovi. A kako {to vi e poznato, smislata na upravnite sporovi e obezbeduvawe na sudska kontrola na zakonitosta na poedine~nite akti na dr`avnata uprava i drugite institucii so javni ovlastuvawa i toa od dva aspekta: od aspekt na za {tita na

ZAKON ZA UPRAVNI SPOROV I

pravata na pravnite lica i od aspekt na obezbeduvawe na zakonitosta na upravnite akti nivnata specifičnost e vo toa što tie proizleguvaat od sproveduvaweto na zakonite vo vrška so izvršuvaweto na obvrskite po osnova na danoci i drugi javni davački utvrdeni so zakon od strana na pravnite i fizičkite lica koi vršat dejnost.

Vo Zakonot za upravata za javni prihodi utvrdeni se ovlastuvawata na danoñnata inspekcija vo vršeweto na kontrola kaj danoñnite obvrznici. Spored ovoj zakon, danoñnata inspekcija vrši kontrola na pravilnosta na vodeweto na rabotnite knigi i drugata dokumentacija, vrši pregled na zalihite, osnovnite sredstva, vrši kontrola na nañinot na plañawe na danocite i drugite javni davački, i vršat drugi raboti vo vrška so otkrivaweto i sankcioniraweto na prikrivenite danoci, taksi i drugi javni davački.

Pri vršeweto na kontrolata danoñnite inspektori donesuvaat i odredeni rešenija, a danoñnite obvrznici se dolžni da im obezbedat uslovi za vršewe na kontrolata. Pritoa, od osobena važnost e što za izvršenata kontrola inspektorot sostavuva zapisnik, pri što na danoñniot obvrznik mu se dava možnost da daje zabeleški na zapisnikot; vo zabeleškite možat da se iznesuvaat fakti, da se predlaagaat dokazi što bi možele da imaat vlijanie vrz donesuvaweto na rešenieto i prezmaweto na drugi merki od strana na inspektorite.

Isto taka, važno e deka organite se dolžni iznesenite fakti i predložene dokazi od strana na danoñnite obvrznici da gi proveruvaat i za toa da se sostavi dopolnitelen zapisnik. Se razbira, ako vo postapkata na kontrola se utvrdat nezakonnosti, odnosno nepravilnosti, inspektorot donesuva rešenje so koe na danoñniot obvrznik mu se naložuvaat opredeleni dejstvija za odstranuvawe na tie nezakonnosti, t.e. nepravilnosti. Vtorostepeni rešenija doneseni po žalbata protiv prvostepenite rešenija na danoñnite inspektori se pred-

met na ocena na nivnata zakonitost vo upravno-smetkovodnite sporovi.

Od osobena važnost e deka donesuvaweto na ovie rešenija se vrši spored Zakonot za upravata za javni prihodi, no istovremeno e propisana i supsidijarna primena na odredbite na Zakonot za opšta upravna postapka.

Možeda se izvleče zaključok deka pri ocenata na zakonitosta na aktite vo upravno-smetkovodnite sporovi sekogaštreba da se vnimava dali pri nivното donesuvawe dosledno se poštuvani Zakonot za upravata za javni prihodi kako i odredbite od Zakonot za opšta upravna postapka za drugoto ne e regulirano vo prviot spomenat zakon.

Sudovite pak, pri rešavaweto na upravno-smetkovodnite sporovi postapuvaa spored Zakonot za upravnite sporovi i so supsidijarna primena na Zakonot za parničnata postapka. Poštuvaweto na sudskata postapka ne e cel sama za sebe. Taa e garancija za zakonitosta vo postapkata, za nepristrasno i fer sudewe, za utvrduvawe na vistinata preku celosno i pravilno utvrduvawe na faktičkata sostojba itn. Sudskiot profesionalizam vsužnost poñuva otuka i eventualnite nedostatoci ili nepoštuvawe na odredbite od sudskite postapki, vo ovoj slučaj od Zakonot za upravnite sporovi, sekogašimaat odraz na kvalitetot na odlukata što ja donesuva sudot.

II

Primenata na odredbi od Zakonot za upravnite sporovi vo upravno-smetkovodnite sporovi

1. Postapuvawe po žalbata

Po priemot na žalbata postapkata poñuva so ispituvawe i postapuvawe po istata na toj nañin što, prvo se ceni dali istata e navremena i se razbira posebno, dali e uredna. Taa rabota obično ja smetame za rutinska zatoa što vestopati se nema dovolno vreme za prvoto solidno šitawe na

ZAKON ZA UPRAVNI SPOROV I

tu`bata, a vo sekoj slu`aj potrebno e toa da se stori za da te`e pravilno i uspe{no sudskata postapka. Mnogu `esto, tu`bite se necelosni i nerazbirlivi i e potrebno da se uka`e na tu`itelot da gi odstrani nedostatocite, osobeno koga petitumot na tu`bata ne e jasen, sudot e obvrzan na toa zatoa {to soglasno so `len 40 od zakonot, zakonitosta na osporeniot upraven akt, vo ovoj slu`aj upravno-smetkovoden akt, sudot ja ispituva vo granicite na baraweto od tu`bata iako ne e vrzan za pri`inite od tu`bata. Sodr`ina na tu`bata e opredelena vo `len 27 od Zakonot i sekoga { ovoj `len treba povrzano da se gleda so `len 40 i `len 29 od Zakonot za upravnite sporovi.

Postapkata potoa prodol`uva so *barawe na spisite i dostavuvaweto na tu`bata na odgovor na tu`eniot organ*, pri {to dokolku ne bidat dobieni spisite zakonot predviduva, sudot u{te edna { da gi bara, pa duri potoa, ako mu se ispratati ili ne mu se ispratati, mo`e da pristapi kon re{avawe na sporot.

So ogle na specifi`nosta i te`inata na ovie sporovi dobro bi bilo pri barawe na spisite na predmetot, a vrz osnova na prethodno prou`uvawe na tu`bata od tu`eniot, da se bara odgovor, posebno za odredeni navodi za koi nema odgovor vo osporenoto re{enie, a koi spored ocenkata na sudijata bi bile od korist, odnosno se bitni za re{avawe na sporot. Vo praktikata po pravilo toa ne se pravi, t.e. ne se bara od tu`eniot organ na koi navodi osobeno da obrne vnimanie i da dade odgovor, a podocna se poka`uva deka toj odgovor e va`en.

Pri re{avawe na predmetite bez spisi mo`ni se nekolku varijanti. Ako se raboti za fakti`ko pra{awe, vo toj slu`aj, nedostatokot na spisite ne dava mo`nost sudot pravilno da ja ceni fakti`kata sostojba, i prirodno e da se uva`i tu`bata, da go poni{ti re{enieto, zatoa {to so takviot odnos na tu`eniot organ se spre`uva ocenata na zakonitosta na sami ot osporen akt. Vtora mo`nost e i ako ne se dostaveni spisite, ako e sporno pravno pra{awe, su-

dot mo`e da ja uva`i tu`bata i da go poni{ti re{enieto ako smeta deka nepravilno e primenet zakonot, odnosno da ja odbie tu`bata kako neosnovana, ako so osporenoto re{enie nema povreda na materijalni ot zakon.

2. Re{avawe na sporot

Zakonot za upravnite sporovi, kako {to e poznato, predviduva upravnite sporovi sudot da gi re{ava na nejavna sednica; istovremeno dadena e mo`nost za slo`enite sporni raboti ili za razjasnuvawe na sostojbata vo rabotata sudot da odr`i i usna rasprava na koja se povikuvaat i strankite da gi iznesat svoite fakti i okolnosti, odnosno dokazite.

Spored mislewe na Oddelot na upravnite sporovi na Vrhovni ot sud, odr`uvaweto na usni raspravi vo upravno-smetkovodnite sporovi bi trebalo da bide pravilo. Zatoa {to navistina tie se mo{ne slo`eni sporovi, pismenata dokumentacija obi`no e dosta obemna, a za site fakti i dokazi {to se istaknati vo tu`bata, ponekoga { tu`eniot organ se izjasnuva, no po pravilo i ne se izjasnuva, pa bi trebalo na usnata rasprava toa da se rasprava i razjasni, odnosno da se dade mo`nost na izjasnuvawe na strankite.

3. Fakti`ka sostojba vo sporot

Spored zakonot, sudot go re{ava sporot, po pravilo, vrz faktite {to se utvrdeni vo upravnata postapka, odnosno so kontrolata na dano`nata inspekcija. Pri toa, toj ceni dali faktite utvrdeni vo taa postapka se dovolni i jasni ili se protivre`ni i ne davaat osnova so sigurnost da se smeta deka celosno e utvrdena fakti`kata sostojba. Potoa, dali vrz osnovana utvrdenite fakti e izvle`en pravilen ili nepravilen zaklu`ok od strana na tu`eniot organ i se razbira, povrzano so toa, dali se po`ituvani pravilata na postapkata vo vrska so utvrduvaweto na fakati`kata sostojba ili se pak

ZAKON ZA UPRAVNI SPOROV

nepotvrditavet na tie pravila, predizvikalo kako nedostatok nepotpolno da se utvrdi faktikata sostojba. Sudot e dol`en vo vraska so utvrditavet na faktikata polo`ba to`no da poso`i i uka`e na tu`eniot organ zo { to smeta, ako smeta, deka faktikata sostojba e nepotpolno ili nepravilno utvrdena i poni { tuvaj} i go aktot istovremeno da dade nasoka vo koj pravec treba tu`eniot organ da prezema dejstvija, izveduva dokazi i utvrduva fakti.

Vo ovoj slu`aj mnogu e va`no sekoga { da se ima na uvid zapisnikot za izvr { enata kontrola na inspektorot, potoa zabele { kite na tu`itelot dadeni na zapisnikot, prvostepenoto re { enie, navodite vo `albata i kone`no analiza na vtorostepenoto re { enie od aspekt na navodite na tu`itelot vo tu`bata. Samo takvata celosna analiza i proverka vo taa postapka pred prvostepeniot i vtorostepeniot organ mo`no e, dokolku se prigovara na faktikata sostojba od strana na tu`itelot, da se utvrdi dali navistina postojat odredeni protivre`nosti, odnosno necelosno e utvrdena sostojbata ili pak naprotiv, nema elementi za izrazuvawe na takvo somnenie. Vo toj pogled mo { ne va`no e da se sporeduvaat navodite i dokazite prilo`eni kon `albata i navodite i dokazite prilo`eni kon tu`bata.

Se razbira i sudot samiot mo`e da ja utvrdi faktikata sostojba pod uslovite utvrdeni vo `len 39, stav 3 i 4 od Zakonot za upravnite sporovi i toa na usna rasprava, preku `len na sovetot, preku drug redoven sud ili preku drug organ - kako { to se naveduva vo samiot zakon. Zna`i, dadena e mo`nost i { irina na postapuvawe od strana na sudot { to bi trebalo da se praktikuva osobeno vo onie upravno-smetkovodni sporovi za koi so tu`bata se bara i predlaga odr `uvawe na usna rasprava zaradi utvrduvawe na faktikata sostojba od strana na sudot. Toa obi`no bi do { lo koga kon tu`bata e prilo`eno novo ve { ta`ewe ili pak tu`itelot osnovno i potkrepeno so ispravi, predlaga vo tu`bata, sudot da odredi

novo ve { ta`ewe kako osnova za poinakva faktika sostojba utvrdena od strana na tu`eniot organ.

Vo zaklu`ok bi mo`elo da se iznese deka dobro i korisno bi bilo sudot po`esto, ako ima osnovi za somnenie, da odr `uva usni raspravi ili toj da ja utvrduva faktikata sostojba vrz osnova na dokazite koi }e bi dat izvedeni na usnata rasprava ili so odreduvawe na novo ve { ta`ewe dokolku za toa postojat uslovi.

4. Presuda

So presuda, sudot go re { ava sporot, pri { to, so presudata tu`bata se uva `uva ili se odbiva kako neosnovana. Ako tu`bata se uva `uva sudot go poni { tuva osporeniot upravno - smetkovoden akt.

Sodr `inata na presudata e utvrdena vo `len 44 od Zakonot za upravni te sporovi, pri { to ne e posebno ka`ano, no mo`e da se zabele `i deka na sudot mu e ostaveno { to s# treba da so dr `i osobeno obrazlo`enieto na presudata. Ona { to e va`no e deka obrazlo`enieto mora da korespondira so dispozitivot i vo istoto mora da bide dadena ocenka i stav na sudot zo { to smeta deka aktot e nezakonit, i dali i vo { to e povredeno ili ne e povredeno pravoto na tu`itelot so osporenoto re { enie.

[to e u { te pova`no, vo obrazlo`enieto mora da se dade odgovor na site navodi istaknati vo tu`bata na tu`itelot dokolku tu`bata e odbiena kako neosnovana. Pritoa, mo`no e vo obrazlo`enieto, dokolku se uva `uva tu`bata i se poni { tuva osporenoto re { enie, a se pak vo nego ne se utvrdeni nezakonitosti vo site negovi to`ki tuku samo vo neкои, vo obrazlo`enieto toa treba da se istakne i razgrani`i. Toa bi bilo osnov pri povtorното odluvawe tu`eniot organ da go ima predvid i da donese soodvetno re { enie.

Sudot mo`e, vo soglasnost so `len 42 od Zakonot i so polna jurisdikcija so presudata, da go re { i i sporot ako za toa ima

ZAKON ZA UPRAVNI SPOROV I

dovolno podatoci, a vo ovoj slu~aj toa bi mo`elo da se stori ako istovremeno se poni{ti i prvostepenoto i vtorostepenoto re{enie, ili ako so presudata se utvrdi dali e i za {to, ili ne e dol`en dano~niot obvrzник - odnosno da se re{i kone~no upravno-smetkovodnata rabota.

5. Povtoruvawe na postapkata

Spored Zakonot za upravni te sporovi dadena e mo`nost od povtoruvawe na postapkata okon~ana so presuda ili re{enie od strana na sudot i toa pod to~no predvideni uslovi. Od posebna va`nost e to~kata 1 vo ~len 52 spored koja povtoruvawe na postapkata mo`e da se bara po osnovot ako strankata doznae za novi fakti, najde ili stekne mo`nost da upotrebi novi dokazi vrz osnova na koi sporot bi bil popovolno re{en za nea da bile tie fakti odnosno, dokazi izneseni ili upotrebnii vo porane{ata sudska postapka. Pritoa, sekoga{ treba da se ima predvid deka po ovoj osnov mo`no e da se bara povtoruvawe samo ako strankata bez svoja vina ne bila vo sostojba da gi iznese tie okolnosti vo porane{ata postapka. Se razbira, ostanuva na strankata da ceni dali }e bara povtoruvawe na postapkata pred sudot ili sepak, ako ima novi fakti i dokazi koi ne mo`ela da gi upotrebi vo upravната postapka, da bara obnova na upravната postapka pred nadle`niot organ.

6. Zakonot za upravni sporovi i primenata na Zakonot za parni~na postapka

Vo soglasnost so ~len 60 od Zakonot za upravni sporovi, dokolku ovoj zakon ne sodr`i odredbi za postapkata vo upravni te sporovi, }e se primenuvaat odredbite od Zakonot za procesna postapka. Zna~i, obezbedena e supsidijarna primena na odredbite od Zakonot za procesna postapka i vo upravno-smetkovodnite sporovi. Od dosega{ata praktika vo Vrhovniot sud vo pogled na supsidijarnata primena na ZPP, toa doa|a do izraz osobeno vo vrska so

nekolku odredbi i toa za dostavuvawe na pismenata i presudite na strankite, potoa spojuvaweto na dva ili pove}e predmeti koga ima pove}e tu`iteli i sli~no.

7. Mesnata nadle`nost na Osnovni te sudovi Skopje I i Skopje II vo upravno-smetkovodni te sporovi

Spored na~elnoto pravno mislewe na Vrhovniot sud na Republika Makedonija, mesnata nadle`nost na osnovni te sudovi za ovie sporovi se odreduva spored podra~jeto na osnovniot sud na koe se nao|a podra~nata edinica na Upravata za javni prihodi, {to go donela prvostepenoto re{enie, a {to e vo soglasnost i so ~len 41 od Zakonot za parni~nata postapka. Mejutoa, fakt e deka za Osnovniot sud Skopje I i Skopje II, so ogled na toa {to na podra~jeto na grad Skopje postoi edna podra~na edinica na Upravata za javni prihodi, toa ne mo`e da se primeni. Spored stanovi{teto na Oddelot za upravni sporovi vo ovoj slu~aj }e se primeni kako dopolnitelen kriterium sedi{teto na pravnoto lice koe se javuva kako tu`itel. Toa zna~i deka pravnite lica od podra~jeto na Osnovniot sud Skopje I svoje tu`bi po upravno - smetkovodnite sporovi }e gi upatuvaa i tie }e bidat re{avani vo Osnovniot sud Skopje I, a pravnite lica od podra~jeto na Osnovniot sud Skopje II svoje tu`bi }e gi podnesuvaat do Osnovniot sud Skopje II.

III

Na kraju{te edna{bi sakal da ja naglasam potrebata deka vo presudite na sudovite treba da se nastojuva da se upotrebuvaat zakonskite poimi i termini, presudite da bidat kolkuemo`no pojasni, razbirlivi, i obrazlo`eni, pri{to te`i{te da se dava na jasnoto i argumentirano pravno stanovi{te na sudot, ona{to bilo bitno i re{ava~ko da bide presudeno taka kako{to e presudeno. Po~ituvaweto na zakonskite i na pravnite poimi i kategorii e potrebno

ZAKON ZA UPRAVNI SPOROV I

zaradi toa {to tie vsu{nost ja izrazuvaat su{tinata na pravniot odnos i na pravnoto pra{awe koe se razre{uva so sudska odluka, odnosno dobiva sudski epilog.

Ako ~ovek saka da bide slikovit kako bi trebalo da izgleda edna presuda za bilo koe pravno pra{awe, pa i od oblata na upravno-smetkovodnite sporovi, makar {to

tie se po mnogu ne{to specifi~ni, dozvolette da se poslu`am so edna misla: "A sega stani i prozbori, rekol Mikelanxelo na svojot Mojsije. Samo }e~ue onoj {to ima uvo, }e vidi onoj {to ima oko".

Presudata - isto taka, ako e dobro "isklesana" samata treba da govori, bez da e potreben komentar. Toa e mo`ebi posakuvaniot sudski profesionalizam.

ZAKLU^NI OCENKI I SOGLEDUVAWA OD SOVETUVAWETO

Vo zaklu~nite ocenki i sogleduvawa se vneseni op{tite ocenki dadeni na samoto sovetuvawe od rakovoditelot na proektot, sudija na Vrhovniot sud na Republika Makedonija d-r Fidan~o Stoev, dopolneti so predlozite na sudiiite od Oddelot za upravni sporovi na Vrhovniot sud na Republika Makedonija, kako i rezultatite od pra{alnicite popolneti od u~esnicite za ocenka na seminarot.

1. Upravno-smetkovodstvenite sporovi se specifi~ni vo mnogu ne{ta, no sepa ktie se upravni sporovi i za niv se primenuva Zakonot za upravnite sporovi, koj dava mo`nost da se izrazi taa specifi~nost vo postapuvaweto i nivno uspe{noto re{avawe.

2. Pri donesuvaweto na noviot Zakon za upravni sporovi i noviot Zakon za dano~nata uprava, bi trebalo da se ima predvid karakterot i posebnosta na ovie sporovi, za vo istite na adekvaten na~in da bide izrazena taa specifi~nost vo postapuvaweto i odlu~uvaweto.

3. Be{e oceneto deka bi bilo korisno da se odr`i sovetuvawe so pretstavniciite od organite na dano~nata inspekcija vo vrska so primena na Zakonot za uprava za javni prihodi, odredbite za dano~nata inspekcija, {to se bitni za upravno-sudskata postapka, osobeno vo vrska so utvrduvaweto na fakti~kata sostojba i mo`nosta na dano~nite obvrznici da istaknuvaat zabele{ki i da predlaaat dokazi u{te vo fazata na upravnata postapka.

4. Korisno i potrebno e da se odr`uvaat po~esti sovetuvawa vo vrska so primenata na poodelnite materijalni zakoni od oblata na upravno-smetkovodstvenite sporovi, koi se mnogubrojni i pretrpuvaat ~esti izmeni.

5. Mo`nosta za odr`uvawe na usni raspravi vo odlu~uvaweto vo upravno-smetkovodstvenite sporovi, treba da go cenat sudovite, od slu~aj do slu~aj, imaj}i ja predvid slo`enosta na predmetot i potrebata od razjasnuvaweto, osobeno na fakti~kata sostojba.

6. Na sovetuvaweto be{e izrazeno mislewe deka vo upravnite sporovi se ocenuva zakonitosta i se poni{tuva, po pravilo, celoto osporeno re{enie. Me|utoa, mo`no e vo zavisnost od konkretniot slu~aj, dvi`ej}i se vo granicite na baraweto od tu`bata i ako toa go dozvoluva osporenoto re{enie istoto delumno da se poni{ti so to~no precizirawe vo dispozitivot na presudata koi delovi (konkretno i opisno) se poni{tuvaat.

7. Materijalot vra~en na u~esnicite na sovetuvaweto, vo koj se soodr`ani tezite, teferatite, primerocite od odluki i zapisnicite, mo`at da go koristat spored ocenkata i potrebata na sudiiite vo re{avaweto na upravno-smetkovodstvenite sporovi.

8. Izlo`enite odgovori na pra{awata i dilemite koi bea postavuvani na sovetuvaweto, isto taka mo`at da gi koristat sudiiite spored svoja ocena i mislewe.

Pra{awa i Odgovori

Trgovski dru{tva

Podgo tvila: **Suzana Sto{i}**

P: Dali lice koe ne e akcioner ili ne e vraboteno vo akcionerskoto dru{tvo mo`e da bide imenuvano za ~len na upravniot odbor ?

Uslovite za imenuvawe na ~lenovi na upravniot odbor se propi{ani vo ~len 324 od Zakonot za trgovskite dru{tva (ZTD). Vo nego se naveduva deka za ~lenovi na upravniot odbor mo`e da bidat imenuvani samo fizi~ki lica koi se delovno sposobni, od koi najmalku eden ~len mora da bide dr`avjanin na Republika Makedonija.

Upravniot odbor e sostaven od najmalku tri, a najmnogu edinaeset ~lena; ~lenovite na upravniot odbor gi imenuva nadzorniот odbor. Pritoa, nitu edno lice vo isto vreme nemo`e da bide ~len na upravniot i na nadzorniот odbor. Ograni~uvawa ima i vo pogled na brojot na upravnite odbori

vo koi mo`e da bide imenuvano isto lice; ~lenot na upravniот odbor ne smee vo isto vreme da bide imenuvan vo pove}e od pet upravni odbori na akcionerski dru{tva so sedi{te na teritorijata na Republika Makedonija (~len 325).

Drugi ograni~uvawa vo vraska so imenuvawe na ~lenovi na upravniот odbor vo ZTD ne se propi{ani. Spored toa, nema pre~ki za ~len na upravniот odbor da bide imenuvano lice koe ne e vraboteno, odnosno ne e akcioner vo akcionerskoto dru{tvo.

P: Od koga se smeta deka e izvr{en upisot na usoglasuvaweto na dru{tvata so ZTD?

Usoglasuvaweto na op{tite akti na dru{tvoto so odredbite na ZTD, ima isto dejstvo kako i osnovaweto na trgovskite dru{tva.

Za razlika od Zakonot za pretprijatija, spored koj, subjektite steknuvaa svojstvo na pravno lice so upisot vo sudskiот

PRA [AWA I ODGOVORI

registar, ZTD vnesuva novina vo pogled na opredeluvawe na momentot koga }e se smeta deka e izvr {en upisot vo trgovskiot registar.

Vrz osnova na ~len 486 od Zakonot, podatocite zapi {ani vo trgovskiot registar {to se odnesuvaat na subjektite na upisot se objavuvaat vo "Sl. vesnik na RM". Vo soglasnost pak so ~len 487 stav 1 se smeta deka upisot vo trgovskiot registar e izvr {en, od datumot na "Sl. vesnik na RM" vo koj e objaven upisot, osven ako so ovoj zakon ne e poinaku opredeleno. Ottuka jasno proizleguva deka objavuvaweto na upisot na izvr {enoto usoglasuvawe so ZTD vo "Sl. vesnik na RM" e zadol `itelno, zatoa {to pravното dejstvo na upisot vo trgovskiot registar nastapuva so negovoto objavuvawe.

Izvr {eniot upis vo trgovskiot registar sudot go objavuva vedna { vo "Slu `ben vesnik na RM", a samiot subjekt na upisot mo `e dopolnitelno upisot da go objavi i vo drugi vesnici.

P: Dali e zadol `itelno obrazuvawe na nadzoren odbor vo DOO?

Obrazuvaweto na nadzorniот odbor vo DOO kako organ koj go sledi sproveduvaweto na dogovorot za dru {tvoto i se gri `i za raboteweto so imotot na dru {tvoto e propi {ano vo ~len 185 od Zakonot za trgovskite dru {tva (ZTD).

Vrz osnova na odredbite od Zakonot, nadzoren odbor vo dru {tvata so ograni `ena odgovornost zadol `itelno se obrazuva ako e ispolnet eden od slednite uslovi:

1) Ako dru {tvoto ima osnovna glavni-na pogolema od 100.000 DEM vo denarska protivvrednost;

2) Ako dru {tvoto ima pove }e od 20 sodru `nici;

3) Ako prose `niот broj na vrabotenite vo dru {tvoto nadminuva 200.

Ako DOO ne ispolnuva nitu eden od navedenite uslovi, obrazuvaweto na nad-

zoren odbor ne e zadol `itelno. ZTD predviduva mo `nost, dokolku vo dru {tvoto so ograni `ena odgovornost ne se formira nadzoren odbor, da se imenuva kontrolor.

Nadzorniот odbor se состои od najmalku tri ~lena, koi (ili kontrolorot) gi imenuva sobirot na sodru `nicite; vo dru {tvoto so ograni `ena odgovornost osnovano od edno lice ~lenovite na nadzorniот odbor, odnosno liceto koe vr {i nadzor gi imenuva edinstveniот sodru `nik. Prvite ~lenovi na nadzorniот odbor, odnosno kontrolorot mo `e da se imenuvaat so dogovorot za dru {tvoto.

Za ~lenovi na nadzorniот odbor, t.e. kontrolor ne mo `at da bidat imenuvani:

1) Upravitelot, odnosno upravitelite i vrabotenite vo dru {tvoto,

2) Sopruzite, rodninite na upravitelot po prava linija i po strani `na linija do tret stepen, i

3) Licata so presuda li {eni od pravoto da vr {at reviziski raboti.

P: Dali privatno pretprijatie koe e usoglaseno so ZTD vo DOO ima obvraska da vr {i revizija na godi {nata smetka?

Edna od novinite vo Zakonot za trgovskite dru {tva e voveduvaweto obvraska za revizija na godi {nite smetki. Vo soglasnost so odredbite na ZTD, obvraska da izvr {at revizija na godi {nite smetki imaat samo opredelena kategorija na subjektii. Vrz osnova na ~len 556 od Zakonot, pod revizija se podveduvaat godi {nite smetki na site akcionerski dru {tva, na dru {tvata koi se dol `ni da izgotvat konsolidirani izve {tai i na dru {tvata ~ii hartii od vrednost kotiraat na berza.

Revizija na godi {nite smetki se dol `ni da sprovedat i dru {tvata so ograni `ena odgovornost dokolku ispolnuvaat istovremeno dva od slednite tri uslovi:

PRA [AWA I ODGOVORI

1) Prose~niot broj na vrabotenite da e pogolem od 150;

2) Godi { nite prihodi da se pogolemi od 6.000.000 DEM vo denarska protivvrednost;

3) Prose~nata vrednost na aktivata na po~etokot i na krajot na delovната godina da e pogolema od 1.500.000 DEM vo denarska protivvrednost.

Ako DOO ne ispolnuva dva od gorenavedenite uslovi, nema zakonska obvr-ska da vr { i revizija na godi { nata smetka.

P: Dali se predvideni sankcii za neizvr { ena revizija na godi { nata smetka?

ZTD soдр ` i pove}e odredbi so koi se ureduva revizijata na godi { nite smetki, od aspekt na pravnite subjekti koi imaат obvr-ska da vr { at revizija, uslovite pod koi se vr { i revizija, imenuvawe na revizori na godi { nite smetki itn.

Me|utoa, vo kaznenite odredbi na Zakonot ne se propi { ani sankcii za neizvr { ena revizija na godi { nite smetki.

Ottuka, koga zboruvame za revizija na godi { nata smetka, treba da napravime razgrani~uvawe pome|u revizijata koja ja vr { at ovlasteni revizori i finansiskata kontrola koja ja vr { at inspekciskite organi. Finansiskata kontrola { to ja sproveduvaат inspekciskite organi ima za cel da utvrdi dali raboteweto na dru { tvoto e vo soglasnost so zakonskite propisi i istata se vr { i vo interes na dr ` avata. Revizijata pak, e isklu~ivo vo interes na akcionerite. Taa pretstavuva analiza na finansiskite rezultati iska ` ani vo godi { nata smetka na dru { tvoto vrz osnova na koja mo ` e da se utvrdат eventualnite nedostatoci i propusti vo raboteweto i da se opredelat nasoki za nivna korekcija vo naredniot period.

Dru { tvoto mo ` e da pobara revizija na godi { nata smetka po sopstvena ` elba i

toga { koga za toa nema zakonska obvr-ska. Vo toj slu~aj revizijata e obi~no vo funkcija na ostvaruvawe na opredeleni prava, kako { to e na primer pravoto na dobivawe na bankarski kredit, ako eden od uslovite za negovoto dobivawe e podnesuvawe izve { taj od revizijata.

P: Koi lica vo AD so ednostepen sistem na upravuvawe deponiraат potpis na ZP - obrazec?

Vo soglasnost so odredbite na ZTD upravuvaweto na akcionerskite dru { tva mo ` e da bide organizirano spored ednostepen ili spored dvostepen sistem.

Vo akcionerskite dru { tva so ednostepen sistem, organ na upravuvawe e odborot na direktori, koj e sostaven od izvr { ni i neizvr { ni ~lenovi. Kaj dvostepeniот sistem na upravuvawe organi na akcionerskoto dru { tvo se upraven odbor i nadzoren odbor.

Vo pogled na deponiraweto na potpisi na ~lenovite na organite na upravuvawe, vo ZTD postoi izvesna neusoglasenost na negovite odredbi.

Potpisite se deponiraат na obrazec broj 23-zaveren potpis na liceto ovlasteno za zastapuvawe, koj e propi { an so "Pravilnikot za trgovski registar i za na~inot na upis vo trgovskiот registar" ("Slu ` ben vesnik na RM", 6/97; 12/97 (ispr.) i 12/98). Samiot naziv na obrazecot uka ` uva deka se raboti za potpisi na lica koi se ovlasteni da go zastapuvaат dru { tvoto.

Lica ovlasteni za zastapuvawe na AD so ednostepen sistem na upravuvawe, spored ~len 316 od Zakonot, se izvr { nite ~lenovi na odborot na direktori, od { to proizleguva deka potpisi treba da deponiraат samo izvr { nite ~lenovi na odborot na direktori. Od druga strana vo ~lenot 268 od ZTD se veli deka potpisi kaj registranskiот sud polo ` uvaат site ~lenovi na odborot na

PRA [AWA I ODGOVORI

direktori, odnosno site negovi izvr {ni i neizvr {ni ~lenovi, {to bi mo`elo da dovede do zaklu~ok deka akcionerskoto dru {tvo go zastapuvaat site ~lenovi na odborot na direktori.

Vakvata postavenost na zakonskite odredbi sozdava mo`nost za nivno razli~no tolkuвање {to doveduva do razli~na praktika na registrarskite sudovi.

Vo Osnovniot sud Skopje I, kako registrarski sud, vo postapkata na upis na akcionerskite dru {tva vo trgovskiot registar, se postapuva vo soglasnost so ~len

268 od ZTD, odnosno pokraj drugite ispravi koi se prilo`uvaat kon prijavata za upis vo trgovskiot registar, potrebno e da se dostavat deponirani potpisi na site izvr {ni i neizvr {ni ~lenovi na odborot na direktori.

Osnovniot registrarski sud vo [tip ima drug stav. Vo ovoj sud kon prijavata za upis vo trgovskiot registar dovolno e da se dostavat deponirani potpisi samo na izvr {nite ~lenovi na odborot na direktori kako lica koi vrz osnova na ~len 316 od Zakonot go zastapuvaat akcionerskoto dru {tvo.

Danok na promet

Podgotvile:

Vera Zendelska

**Liljana Atanasovska -
Stojanovska**

Kamata od blagajni~ki zapisi - usluga ili ne?

P: Dali na ostvarenata kamata od kupenite blagajni~ki zapisi kaj Narodna banka na RM, Fondot za osiguruvawe na {tedni vlogovi a.d. - Skopje e vo obvraska da pla}a danok na promet na usluga?

Fondot za osiguruvawe na {tedni vlogovi a.d. - Skopje, osven osnovnata dejnost: osiguruvawe na {tednite vlogovi na naselenieto, soglasno so Zakonot za bankite i {tedilnicite, mo`e da kupuva blagajni~ki

zapisi od NB na RM od koi ostvaruva prihod od raboteweto po osnov na kamata po edinstvenite plasmani - kupeni blagajni~ki zapisi od NB na RM.

Me|utoa, osven fondot za osiguruvawe na blagajni~ki zapisi od NB na RM mo`at da kupuvaat i drugi subjekti. Zatoa, pra{aweto za odano~uvawe na ostvarenata kamata od blagajni~ki zapisi e principiелно pra{awe.

^len 18 od Zakonot za danok na promet na proizvodi i usluga ("Slu`ben vesnik na RM" broj 34/92 do 13/98), definira deka pod usluga se podrazbiraat site dejstvija i raboti koi soglasno so odredbite na ovoj zakon i Zakonot za akcizite ne se smetaat kako promet na proizvodi, odnosno sekoj nadomest {to ne proizleguva od promet na proizvodi.

Vo soglasnost so ~lenot 19, stav 1, to~ka 1 od Zakonot, danok na promet na usluga

PRA [AWA I ODGOVORI

gi ne se plaža na uslugite na davawe krediti za likvidnost na bankite od primarnata emisija, deponiraweto na deviznoto { tedewe, kamati po osnova depoziti na pravnite lica kaj delovnite banki i kamati po osnova na depoziti na delovnite banki kaj Narodnata banka na Republika Makedonija, kamati od dol`ni~ko-doveritelski odnosi.

Od druga strana, odgovorot na ova pra{awe, bez somnenie, ne proizleguva direktno od odredbite na Zakonot. Odgovorot smetame deka proizleguva od odgovorot na slednite pra{awa:

- dali zakonot direktno sozdava obligacija za odano~uvawe na kamatata od blagajni~ki zapisi? - O~igledno kako predmet na odano~uvawe ne e spomenata kamatata od blagajni~ki zapisi;

- dali kamatata od blagajni~ki zapisi e oslobodena so odredbite na ~len 19 kade se definirani site osloboduvawa od danok na promet na usluzi? - Vo stavot 1 na ~len 19, navedeni se osloboduvawa za del od bankarskite i kreditni raboti, no kamatata od blagajni~kite zapisi ne e opfatena;

- dali neplatenite kamati od hartii od vrednost se predmet na odano~uvawe so ovoj zakon, odnosno dali kamatata od hartii od vrednost se smeta za izvr{ena usluga? - ^lenot 18 od Zakonot za uslugite gi definira kako nadomest koj ne proizleguva od promet na stoki; ~len 19, stav 1 gi osloboduva od odano~uvawe kamatite od kreditni raboti, depoziti na pravni lica kaj delovni banki.

Od soodr`inata na zakonskite odredbi, pred s#, od navedenite osloboduvawa vo ~len 19 jasno e deka se osloboduvaat kamati od depoziti; ~lenot 22, to~ka 4 - ja definira osnovicata za kreditnite usluzi (razlika pomeu aktivni i pasivni kamati za kreditni usluzi). Hartiite od vrednost, odnosno prihodite ostvareni od niv - bilo kako ka-

mata ili kako kapitalna dobivka i zaguba - voop{to ne se predmet na odano~uvawe so ovoj zakon. Kapitalnata dobivka ostvarena so prodab`ba na hartii od vrednost (kratkoro~ni ili dolgoro~ni) ostvarena od pravnite lica se odano~uva so danok od dobivka, a fizi~kite lica plažaat personalen danok od dohod. Tekstot na Zakonot za danok na promet na proizvodi i usluzi o~igledno "e zastaren", dokolku sakame da izvedeme direktnen zaklu~ok dali kamatata od hartiiite od vrednost - pred s# blagajni~kite zapisi e odano~ena t.e. oslobodena od danok na promet na usluzi.

Dokolku postoi mislewe deka tolkuwaweto na ~lenovite nalo`uvaat obvraska za odano~uvawe so danok na promet na usluzi nadle`noto ministerstvo i Sobranieto treba da go obrazlo`at svojot stav.

Vgradeni elektri~ni instalacii vo svetle~ki ukrasi za javno osvetluwawe - komunalna dejnost ili?

P: Pretprijatie registrirano za instalaterski i zavr{ni raboti vo grade`ni {tvoto, nabavuva materijal za reprodukcija bez presmetuvawe i plažawe danok na promet na proizvodi, koj se состоi od delovi za elektri~ni instalacii, koi gi vgraduwa vo svetle~ki ukrasi za ukrasuvawe na gradsko podra~je. Pri ispostavuvawe na faktura na Lokalnata samouprava - Fond za komunalen razvoj, dali treba da se presmeta danok na promet na proizvodi i usluzi ?

Vo soglasnost so ~len 14-a od Zakonot za danok na promet na proizvodi i usluzi ("Slu`ben vesnik na RM", broj 34/92 do 13/98), izgradbata na grade`ni objekti od oblata na visokogradbata, niskogradbata, hidrogradbata, rudarski objekti i energetski objekti, od strana na pretprijatie i

PRA [AWA I ODGOVORI

pretpriema~ registrirani za vr{ewe na raboti od oblasta na grade`ni {tvoto, spored ~len 5, stav 2 od Zakonot se smeta kako proizvodstvena dejnost.

Vgraduvaweto na svetle~ki ukrasi vo gradsko podra~je ne mo`e da se podvede pod zavr{ni i zanaet~iski raboti vo grade`ni {tvoto za novi objekti, za {to e predvideno dano~no osloboduvawe vo stavot 2 od ~lenot 14-a od Zakonot za danok na promet na proizvodi i uslugi.

Dokolku go analizirame vgraduvaweto na svetle~ki ukrasi vo gradsko podra~je od aspekt na izvr{enata usluga se doa|a do slednata konstatacija:

Vo soglasnost so ~len 17 od Zakonot za danok na promet na proizvodi i uslugi ("Slu`ben vesnik na RM", broj 34/92 do 13/98), danok na promet na uslugi se pla}a na prometot na uslugi {to se vr{iso nadomest.

Vo ~lenot 19, stav 1, to~ka 11, predvideno e osloboduvawe od pla}awe na danok na promet na uslugi na stanbeno-komunalnite i uslugite na ureduvawe naselbi i prostori.

Konkretnoto definirawe {to se podrazbira pod ovie uslugi regulirano e vo Pravilnikot za na~inot na presmetuvawe i pla}awe na danokot na promet na proizvodi i uslugi ("Slu`ben vesnik na RM", broj 11/96).

Spored ~lenot 5, stav 4 od Pravilnikot, pod stanbeno-komunalni uslugi i ureduvawe na naselbi i prostori vo smisla na ~len 19, stav 1, to~ka 11 od Zakonot se podrazbiraat: prostorno i urbanisti~ko planirawe, ureduvawe na naselbi i prostori (podgotvuvawe na grade`no zemji {te za izgradba, ostranuvawe na postojnite objekti, sanacioni raboti, nadzor pri izgradba na komunalni objekti i instalacii), ureduvawe i odr`uvawe na ulici i soobrajajnici, ureduvawe i odr`uvawe na parkovi, zeleni i rekreativni povr{ini, i deponirawe na

otpadoci, oxa~arski uslugi, pogrebni uslugi i ureduvawe i odr`uvawe na grobovi.

Od gornoto proizleguva deka e predvideno dano~no osloboduvawe za ureduvawe i odr`uvawe na ulici i pati{ta, no ne za vgraduvawe na elektri~ni instalacii vo svetle~ki ukrasi.

Spored toa, pretprijatiето za isporakata i vgraduvaweto na svetle~kite ukrasi ima obvrška da presmeta i plati danok na promet na proizvodi za vgradeniot materijal i danok na promet na uslugi za nadomestot dobien za izvr{enata usluga.

Danok na promet na klima-uredi vgradeni vo nov objekt

P: Dali klima - uredot mo`e da se uveze kako reprodukcionen materijal i dali istiот koga kako gotov proizvod }e se vgradi pri izgradbata na grade`en objekt od oblasta na visokogradbata, postoji obvrška za presmetuvawe i pla}awe danok na promet na proizvodi i uslugi ?

Vo soglasnost so ~len 7, stav 1, to~ka 4 od Zakonot za danok na promet na proizvodi i uslugi ("Slu`ben vesnik na RM", broj 34/92 do 13/98), a spored ~len 5 stav 1, to~ka 1), pod reprodukcionen materijal na koj ne se pla}a danok na promet na proizvodi se podrazbira i materijal za izgradba, odr`uvawe i popravka na grade`ni objekti (cement, ~elik, pesok, ~akal, var, gra|a i dr.) i instalacionen materijal i proizvodi {to se vклу~uvaat vo instalacionata mre`a kako niven sostaven del (kadi, mijalnici, strujomeri, vodomeri, radiatori, klima-uredi, bojleri i dr.), osven proizvodite na belata tehnika i drugite uredi (radio-aparati, video-rikorderi, plejeri, televizori i dr.), {to kako finalen proizvod se vклу~uvaat na elektro-instalacionata mre`a.

PRA [AWA I ODGOVORI

Spored toa, na uvezeniot klima-ured koj e namenet za vgraduvawe vo grade`en objekt, ne ste vo obvrška da presmetate i plati te danok na proizvodi, bidej}}i isti ot spa}a vo grupata na reprodukcionen materijal, soglasno so ~lenot 5, stav 1, to~ka 1 od Zakonot.

Vo soglasnost so stavovite 1, 2 i 3 od ~lenot 14-a, od Zakonot za danok na promet na proizvodi i uslugi, na novo vgradeniot klima-ured pri izgradbata na grade`ni objekti ne postoji obvrška za presmetuvawe i pla}awe danok na promet na proizvodi nitu na uslugi.

Uvoz na poluproizvod kako reprodukcionen materijal?

P : Proizvodno pretprijatie za vrabotuvawe na invalidizirani licaproizveduva plasti~ni {i{iwa za sokarnicite; kapa~iwata za plasti~nite {i{iwa gi uvezuva. Dali tie imaat tretman na reprodukcionen materijal ?

Vo soglasnost so ~len 7, stav 1, to~ka 1 od Zakonot za danok na promet na proizvodi i uslugi ("Slu`ben vesnik na RM", broj 34/92 do 13/98), pod reprodukcionen materijal od ~len 5, stav 1, to~ka 1 od ovoj zakon se podrazbiraat: materijali, surovini, poluproizvodi, delovi i pomo{en materijal {to so prerabotka, dorabotka, vgraduvawe, nanesuvawe ili na drug na~in se tro{at vo procesot na proizvodstvoto i vleguvaat vo supstancijata na finalniot proizvod.

Spored toa, soglasno so navedenata odredba od Zakonot, kapa~iwata pretstavuvaat repromaterijal, koi kako delovi se vgraduvaat vo finalniot proizvod.

Dokolku gi ispolnuvate uslovite navedeni vo ~lenot 5, stav 1, to~ka 1 i ~lenot 6 od Zakonot za danok na promet na

proizvodi i uslugi, pri uvozot na kapa~iwata kako reprodukcionen materijal ne postoji obvrška za pla}awe danok na promet na proizvodi.

Obuka na vozasni - obrazovna usluga ili?

P : Pretprijatie so registrirana {ifra na dejnost 8042 - obrazovanie na vozasni, vo delokrugot na svojata rabota vr{i i obrazovanie od oblata na primenata na kompjuterskata tehnika za razli~ni strukturi na slu{ateli. Dali e obvrznik na danok na promet na uslugi po stapka od 13%?

Vo soglasnost so ~len 19, stav 1, to~ka 7 od Zakonot za danok na promet na proizvodi i uslugi ("Slu`ben vesnik na RM", broj 34/92 do 13/98), danok na promet na uslugi ne se pla}a na uslugite od oblata na kultura-ta, obrazovaniето i prosvetata.

Vo Pravilnikot za na~inot na presmetuvawe i pla}awe na danokot na promet na proizvodi i uslugi ("Slu`ben vesnik na RM", broj 11/96 do 16/98) konkretno se definirani dano~nite osloboduvawa na uslugite od oblata na obrazovaniето.

Spored ~len 5, stav 2 od Pravilnikot, pod uslugi vo oblata na obrazovaniето vo smisla na ~len 19, stav 1, to~ka 7 od Zakonot za danok na promet na proizvodi i uslugi se podrazbiraat: uslugite vo osnovnoto, srednoto, vi{oto i visokoto obrazovanie, obrazovaniето i vospituvaweto {to ne e rasporedeno po stepeni (stru~no usovr{uvawe i osposobuvawe popat na seminari, sovetuvawa, kursevi i drugi formi na usovr{uvawe i osposobuvawe, zdo bivawe na posebni znaewa i ve{tini, stranski jazici, upravuvawe so motorni vozila, daktilografija, stenografija i dr.).

Vo soglasnost so navedenite odredbi od Zakonot i Pravilnikot, na nadomestot za izvr{ enata obuka za kompjuteri ne postoi obvrška za presmetuvawe i pla}awe danok na promet na uslugi.

Rekreacija na sportski spravi usluga od sportot?

P: Fitnes klub vr{i usluga "rekreirawe na sportski spravi". Dali ovaa usluga e predmet na odano~uvawe so danok na promet na uslugi ?

Spored odredbite na ~len 19, stav 1, to~ka 7 od Zakonot za danok na promet na proizvodi i uslugi ("Slu`ben vesnik na RM", br. 34/92 do 13/98), danok na promet na uslugi ne se pla}a na uslugite od oblasta na kulturata, obrazovaniето, sportot i prosvetata.

Spored toa, organizacii, dru{tva i klubovi za amaterski sport, odnosno, organizacii vo koi gra|anite se zanimavaat so fizi~ko ve`bawe i sportska rekreacija, se oslobodeni od danok na promet na uslugi.

Namalena kamata na carinata i drugite dava~ki neplateni vo propi{aniot rok

Kako {to e poznato, vo soglasnost so odredbite na Zakonot za carini, pri uvozot na stoki, carinarnicata presmetuva i naplatuva carina i posebni dava~ki. Rokot za uplata na carinata i drugite uvozni dava~ki ne mo`e da bide podolg od osum dena od denot na priemot na presmetkata na carinata i na drugite uvozni dava~ki.

Dokolku carinata i drugite uvozni dava~ki ne se platat vo propi{aniot rok, se pla}a kamata po stapka {to ja propi{uva Vladata na Republika Makedonija.

Vo "Slu`ben vesnik na RM", broj 24, od 28 april 1999 godina, objavena e nova Odluka za visinata na kamata na iznosot na carinata i na drugite uvozni dava~ki {to ne e naplaten vo propi{aniot rok.

Vo soglasnost so odredbite na Odlukata, po~nuvaj{i od 29 april 1999 godina, na iznosot na carinata i na drugite uvozni dava~ki {to se naplatuvaat vo carinskata postapka, a koj ne e naplaten vo propi{aniot rok se pla}a kamata po stapka od 0,3% za sekoj den zadocnuvawe.

Opreduvaweto na stapkata na kamata vo visina od 0,3%, pretstavuva zna~itelno namaluvawe vo odnos na stapkata na kamata od 1%, koja se pla}a {e vo periodot od 26 noemvri 1993 do 28 april 1999 godina, vrz osnova na Odlukata za visinata na kamata na iznosot na carinata i na drugite uvozni dava~ki {to ne e naplaten vo propi{aniot rok ("Sl.vesnik na RM" br. 71/93), koja prestana da va`i so donesuvaweto na novata odluka.

Podgotvil: **Zirap Limani**, sudija na Vrhoven sud na RM

^len 8 i ^len 10 od Zakono t za danok od dobivka ("Sl. vesnik na RM" br. 80/93) - Osnova za presmetuvawe na danoko t od dobivka e dobivkata koja se utvrduva vo dano~niot bilans i deka dobivkata pretstavuva razlika me|u vkupnite prihodi i vkupnite rashodi na dano~niot obvrznik vo iznosi utvrdeni soglasno so propisite za smetkovodstvo to, osven prihodite i rashodite za koi so ovoj Zakon e propi {an drug na~in na utvrduvawe. Pod rashodi {to se priznavaat kako odbivni stavki za da se utvrdi dobivkata za odano~uvawe, se podrazbiraat samo rashodite {to se napraveni za vr {ewe na dejnosta.

Presuda na Vrhovniot sud na Republika Makedonija Uviu. br. 20/98 od 16.12.1998 godina.

Od obrazlo`enieto

Osnovniot sud so presudata USS. br. 10/98 od 7.10.1998 godina ja odbil kako neosnovana tu`bata na tu`itelot izjavena protiv re {enieto na Ministerstvoto za finansii br. 19-505/1 od 5.8.1997 godina.

Protiv navedenata presuda na Osnovniot sud, tu`itelot do Vrhovniot sud na Republika Makedonija podnese barawe za

vonredno preispituvawe na ozna~enata presuda, a poradi pogre {na primena na pravilata na postapkata i pogre {na primena na materijalnoto pravo, naveduvaj}i deka bez da se raspolaga so bilo kakov dokaz upravnite organi samo vrz osnova na toa {to PP iznosot od 319.070,00 denari ne go prika`al vo bilansot na uspehot, poradi {to vr {at zgolemuvawe na dobivkata na tu`itelot. Smeta deka vakvoto postapuvawe e apsolutno

pogre{no, bidej}i pretstavuva ednostrano postapuvawe bez da se proverat i utvrdat potrebnite su{testveni fakti. Od ovie pri~ini, tu`itelot predlaga baraweto za vonredno preispituvawe na sudskata presuda da bide uva`eno i presudata na Osnovniot sud da bide ukinata i predmetot da bide vraten na povtorno odlu~uvawe.

Tu`eniot organ vo odgovor na baraweto za vonredno preispituvawe na sudskata presuda, naveduva deka na pravilno utvrdenata fakti~ka sostojba pravilno e primeneto materijalното pravo, poradi {to predlaga Sudot baraweto da go odbie kako neosnovano.

Sudot najde deka baraweto za vonredno preispituvawe na presudata e neosnovano.

Sporod navodite vo baraweto, so presudata pogre{no e primeneto materijalното pravo koga e prifateno deka neprika`uvaweto na tro{ocite kaj PP e sosema pogre{no, bidej}i se raboti za dva samostojni subjekti taka {to neprika`uvaweto na navedenite tro{oci kaj PP edniot subjekt ne mo`e da pretstavuva dokaz, nitu pri~ina vrz osnova na {to mo`e da se zaklu~uva deka nepravilno se tovareni tro{ocite na raboteweto na NN -vtoriot subjekt, poradi {to pogre{no i nepravilno se vr{i zgolemuwawe na dobivkata na tu`itelot bez da se raspolaga so bilo kakov drug dokaz.

Sudot smeta deka so pobivanata presuda na Osnovniot sud, pravilno e primeneto materijalното pravo pri sostojba koga PP prihodite od fakturite za komercijalno-knigovodstveni usluzi vo korist na tu`itelot koi ne se realizirani, ne gi iska`al vo bilansot na uspehot na PP, zaradi {to pravilno ne e zemen iznosot od 319.970,00 denari kako stvarno napraveni tro{oci kaj NN.

I meno, spored misleweto na Vrhovniot sud, Osnovniot sud so pobivanata presuda pravilno go primenil Zakonot za danok od dobivka ("Slu`ben vesnik na RM" br. 80/93) i toa ~len 8 i ~len 10, vo koi e utvrdeno deka osnova za presmetuvawe na danokot od dobivka e dobivkata koja se utvrduva vo dano~niot

bilans i deka dobivkata pretstavuva razlika me|uvkupnite prihodi i vkupnite rashodi na dano~niot obvrznik vo iznosi utvrdeni soglasno so propisite za smetkovodstvoto, osven prihodite i rashodite za koi so ovoj zakon e propi{an druga~in na utvrduwawe. Pod rashodi {to se priznavaat kako odbivni stavki za da se utvrdi dobivkata za odano~uvawe, se podrazbiraat samo rashodite {to se napraveni za vr{ewe na dejnosta.

Pri odlu~uvaweto, Sudot gi ima{e predvid navodite vo baraweto na tu`itelot deka Osnovniot sud pri donesuvaweto na predmetnata presuda pogre{no gi primenil pravilata na postapkata koi se sodr`ani vo ~len 39 od Zakonot za upravnite sporovi. Vakvite navodi Sudot ne mo`e da gi uva`i, od pri~ina {to sudot vo konkretniot slu~aj ne gi povredil pravilata na postapkata utvrdeni vo Zakonot za upravnite sporovi.

Isto taka, Sudot gi ima{e predvid i navodite vo baraweto na tu`itelot deka neprika`uvaweto na navedenite tro{oci kaj PP-edniot subjekt, ne mo`e da pretstavuva dokaz nitu pri~ina vrz osnova na {to mo`e da se zaklu~i deka nepravilno se tovareni tro{ocite na raboteweto na tu`itelot NN -vtoriot subjekt i deka se raboti za razli~no postapuvawe na sudot i upravnite organi za edna ista sostojba, {to zna~i deka samo vrz osnova na taa okolnost e zgolemena dobivkata na tu`itelot. Vakvite navodi se neosnovani, od pri~ina {to vo soglasnost so ~len 7 stav 6 i 7 od Zakonot za smetkovodstvoto, delovната evidencija se vodi vrz osnova na smetkovodstveni dokumenti, a pod smetkovodstven dokument se podrazbira pismena isprava za nastanatata delovna promena so koja se doka`uva promenata vrz sredstvata, obvrskite, kapitalot, prihodite i rashodite. Natamu vo ~len 13, stav 1 i 2 e predvideno deka predmet na kni`ewe vo delovnite knigi mo`e da bide samo verodostoen smetkovodstven dokument, a verodostojnosta na smetkovodstveniот dokument se utvrduva popat na kontrola. Vo konkretniot slu~aj kako {to e utvrdeno vo tekot na upravната postapka kako i od izvr{enata kontrola, se konstatiralo deka tu`itelot neosnovano

SUDSKA PRAKTIKA

iska`al tro{oci za nadomestok na uslugi
dadeni od pravnoto lice vo iznos od
319.970,00 denari, no toj iznos ne e prika`an
kako prihod vo bilansot na uspehot na PP
so sostojba na 30.6.1995 godina. Ottuka,
pravilno e primeneto materijalno pravo

koga so pobivanata presuda na Osnovniot sud
e odbiena tu`bata na tu`itelot, a imaj}i go
predvid`lenot 62 stav 1 i 2 od Zakonot za
smetkovodstvoto ("Slu`ben vesnik na RM"
br. 42/93... 6/95).

^len 60 od Zakono t za carini te ("Sl. vesnik na RM" br. 20/
93, 63/95 i 15/97), **~len 20 od Zakono t za nadvore {no- t rgovsko rabo-
t ewe** ("Sl. vesnik na RM" br. 31/93), **~len 5-a od Spogodba t a pome|u
Sojuznio t izvr {en sove t na Sobranie t o na SFRJ i Vlada t a na
Republika B. za izmeni i dopolnenija na Spogodba t a za razmena
na s t o k i i za s t o p a n s k o i n a u ~ n o - t e h n i ~ k a s o r a b o t k a v o
p o g r a n i ~ n i t e p o d r a ~ j a** ("Sl. list na SFRJ" br. 3/87). Zaradi una-
preduvawe na s t o p a n s k a t a s o r a b o t k a v o p o g r a n i ~ n i t e p o d r a ~ j a j e
se oslobodi od pla}awe carina uvozot na s t o k i { t o s e v r { i p r e k u
malograni~nata razmena na s t o k i , p o d u s l o v s t o k i t e d a n e s e n a m e -
n e t i i s k l u ~ i t e l n o z a p o t r o { u v a ~ k a v o p o g r a n i ~ n i t e p o d r a ~ j a
predvideni so Spogodbata p o v i d , k o l i ~ e s t v o , i l i v r e d n o s t
nazna~ena vo listata na s t o k i t e { t o s e u v e z u v a a t v o R e p u b l i k a
Makedonija od Republika B. vo pograni~nata bescarinska razmena,
koja l i s t a e s o s t a v e n d e l n a S p o g o d b a t a , p r i { t o v a k v i o t u v o z m o ` e
da go vr { i s a m o o n o j s u b j e k t k o j z a t o j v i d r a b o t a e z a p i { a n v o s u d -
skio t r e g i s t a r .

**Presuda na Vrhovniot sud na
Republika Makedonija Uviu.
br. 887/97 od 27.1.1999 godina.**

Od obrazlo`enieto

Tu`itelot so tu`ba do Vrhovniot sud
za upraven spor ja osporuvaa zakonitosta na
re{enieto na tu`eniot organ ozna~eno vo
izrekata na presudava, poradi pogre{no i
necelosno utvrdena fakti~ka sostojba i
pogre{na primena na materijalno pravo,
so predlog osporenoto re{enie da bide
poni{teno.

Tu`eniot organ vo odgovor na tu`bata
ostana pri svoeto re{enie od pri~inite da-
deni vo obrazlo`enieto na istoto, so pred-
log tu`bata da bide odbiena kako neosnova-
na.

Sudot zaklu~i deka tu`bata e osnovana.

So osporenoto re{enie odbiena e kako
neosnovana `albata na tu`itelot podnese-
na protiv re{enieto na Carinarnicata S.
U.br. 03 od 25.4.1994 godina, so koe e odbieno
baraweto na tu`itelot za osloboduvawe od
pla}awe carina i drugi uvozni dava~ki za
stokite prijaveni na uvozno carinewe vo

ispostava [., spored uvozno carinska dek-
laracija br. 2474 od 25.11.1993 godina. Pri-
toa, tu`eniot organ ocenil deka prvostepe-
niot organ donel zakonito re{enie so ogled
na taa deka nema uslovi za osloboduvawe od
pla}awe carina vo soglasnost so Odlukata
za utvrduvawe na na~inot i obemot na
vr{ewe malograni~en stokov promet pome|u
Republika Makedonija i Republika B. vo 1993
godina.

Sudot smeta deka osporenoto re{enie
e nezakonito i so nego e povreden zakonot na
{teta na tu`itelot.

I meno, soglasno so ~len 60 od Zakonot
za carinite ("Slu`ben vesnik na RM" br. 20/
93, 63/95 i 15/97), odredbite na ovoj zakon nema
da se primenuvaat na pla}awe carina na
uvezeni stoki, ako pla}aweto na carinata e
uredeno poinaku so me|unaroden dogovor {to
Republika Makedonija go potpi{ala i rati-
fikovala.

Vo soglasnost so ~len 20 od Zakonot za
nadvore {no-trgovsko rabotewe ("Slu`ben

vesnik br. 31/93), malogranični promet se vr{i vo pogranično podraje vo soglasnost so ovoj zakon, so sklučnite mejdr`avni dogovori i so propisite doneseni vrz osnova na ovoj zakon. Pod pogranično podraje se podrazbira podrajeto opredeljeno so mejdr`aven dogovor. Raboti na izvoz i uvoz na stoki i uslugi vo malogranični promet mo`e da vr{i pretprijatie koe e zapi{ano vo sudski ot registar za toj vid raboti, ako so mejdr`aven dogovor ne e poinaku opredeljeno. Izvoz i uvoz na stoki vo ramkite na malogranični promet se vr{i vo soglasnost so propi{anite forme na izvoz i uvoz.

Vo soglasnost so ~len 5-a od Spogodbata pomeju Sojuzni ot izvr{en sovet na Sobaranieto na SFRJ i Vladata na Narodna Republika B. za izmeni i dopolnuvawa na Spogodbata za razmena na stoki i za stopanska i naučno-tehnička sorabotka vo pograničnite podraja sostavena na 28 februar i 1978 godina vo B. ("Slu`ben list na SFRJ" br. 3/87), koja soglasno so ~len 5 od Ustavni ot zakon za sproveduvawe na Ustavot na Republika Makedonija e prezemena kako republički propis, zaradi unapreduvawe na stopanskata sorabotka vo pograničnite podraja, je se oslobodi od plaawe carina uvozot na stoki {to se vr{i preku malograničnata razmena na stoki, pod uslov stokite da se nameneti isklučitelno za potro{uvačka vo pograničnite podraja predvideni so ova spogodba po vid, količestvo ili vrednost naznačeni vo Listata na stokite {to se uvezuvaat vo Republika Makedonija od Republika B. vo pograničnata bescarinska razmena i Listata na stokite {to se uvezuvaat vo Republika B. od Republika Makedonija vo pograničnata bescarinska razmena, {to se dadeni vo prilgot kon ova spogodba i pretstavuvaat nejzin sostaven del.

Vo Odlukata za utvrduvawe na nači not i obemot na vr{ewe malograničen stokov promet pomeju Republika Makedonija i Republika B. vo 1993 godina ("Slu`ben vesnik na RM" br. 27/93) e predvideno malogranični ot stokov promet pomeju Republika Makedonija i Republika B. da go vr{at pretprijatijata registrirani za vr{ewe na raboti na izvoz i uvoz na stoki

vo malograničen promet. Izvozot i uvozot na stoki vo malograničen promet so Republika B. vo 1993 godina je iznesuva 8.000.000 USD. Indikativnite listi za izvoz i uvoz na stoki dadeni se vo prilog 1 i 2 na ova odluka i se nejzin sostaven del. Raspredelba na kontingentot od točka 2 na ova odluka se vr{i vo Stopanska komora na Makedonija koja vodi evidencija i po potreba ja izvestuva Vladata na Republika Makedonija za realizacijata na ova odluka.

Vo konkretni ot slučaj od spisite na predmetot se gleda deka organite pri odlučuvaweto se rakovodele samo od Odlukata za utvrduvawe na nači not i obemot na vr{ewe malograničen stokov promet pomeju Republika Makedonija i Republika B. vo 1993 godina, bez da gi zemat predvid pogore citirani te odredbi od navedenite zakoni i Spogodbata, iako baraweto na tu`itelot se odnesuva na oslobodu vawe od plaawe carina i drugi uvozni davački tokmu po tie odredbi.

I meno, imaj{i gi predvid pogore citirani te odredbi, organite bile dol`ni da izveduvaat dokazi so cel da utvrdat dali stokata za koja tu`itelot bara oslobodu vawe od plaawe carina i drugi uvozni davački e na Listata na stokite {to se uvezuvaat vo Republika Makedonija od Republika B. vo pograničnata bescarinska razmena po vid, količestvo i vrednost i dali tu`itelot mo`e da vr{i vakov vid uvoz imaj{i ja pri toa predvid i potvrdata izdadena na tu`itelot od Stopanska komora na Makedonija za koristewe bescarinski kontingenti za uvoz na stoki vo malograničen promet so Republika B. br. 20-349/93-a od 3.11.1993 godina koja se naoja vo spisite na predmetot. Kako okolnost isto taka treba da se utvrdi dali taa stoka {to se uvezuva e nameneta isklučitelno za potro{uvačka vo pograničnite podraja predvideni so Spogodbata.

So ogled deka seto ova ne e storeno, organite pogre{no i necelosno ja utvrdile faktičkata sostojba, poradi {to pogre{no go primenile zakonot i donele nezakoni to re{enie na {teta na tu`itelot.

Водич Информативен

МАЈ 1999, ("Slu`ben vesnik na RM" br. 26 do 32)

Smetkovodstvo - op{ti propisi

*Pravilnik za formata i
sodr`inata na bilansnite
{emi za banki i
{tedlnici i drugi
finansiski organizacii*

Objaven e vo "Slu`ben vesnik na RM", broj 27,
od 7 maj 1999 godina.

Vo nego se dađeni novite bilansni {emi za ban-
kite i {tedilnicite i drugite finansiski orga-
nizacii.

Subjektite pri popolnuvawe na bilansnite
{emi vr {at reklasifikacija na podatocite od
godu {nata smetka za 1998 godina spored pregledite
koi se dađeni kon pravilnikot i pretstavuvaat negov
sostaven del.

Pravilnikot vleguva vo sila na 8 maj 1999 god.

Nadvore{no-trgovsko

*Odluka za izmenuvawe na
Odlukata za rasporeduvawe
na stokite na formi na
izvoz i uvoz*

rabotewe

Izmenite se objaveni vo "Slu`ben vesnik na
RM", broj 28, od 13 maj 1999 godina (Odlukata e objav-
ena vo "Sl.vesnik na RM", br. 39/96, a izmenite i
dopolnuvawata vo 64/96, 66/96, 67/96, 45/97, 54/97, 66/
97, 20/98, 26/98, 17/99, 20/99, 21/99 i 23/99).

Vo Spisokot - 1 na stokite so formi na izvoz i
vo Spisokot - 2 so stokite so formi na uvoz, koi se
sostaven del na Odlukata za raspredeluvawe na sto-
kite na formi na izvoz i uvoz, kratenkata "LB 7" se
zamenuva so "LB 8". Toa zna~i deka za izvozot, odnos-
no uvozot na stokite od ovie spisoci, koj dosega se
vr {e {e vrz osnova na soglasnost od Ministerstvoto
za stopanstvo("LB7"), vo idnina }e se vr {i vrz osno-
va na soglasnost od Ministerstvoto za trgovija("LB8).

Odlukata vleguva vo sila na 14 maj 1999 godina.

INFORMATIVEN VODI ^

Odluka za izmenuvawe na Odlukata za rasporeduvawe na stokite na formi na izvoz i uvoz

Izmenite se objaveni vo "*Slu`ben vesnik na RM*", broj 28, od 13 maj 1999 godina (Odlukata e objavena vo "*Sl.vesnik na RM*", 39/96, a izmenite i dopolnuvawata vo 64/96, 66/96, 67/96, 45/97, 54/97, 66/97, 20/98, 26/98, 17/99, 20/99, 21/99 i 23/99).

So izmenite na Odlukata vo Spisokot na stokite na formi na izvoz i uvoz, koj e sostaven del na Odlukata, uvozot koj dosega be { e na re`im "LB" - sloboden uvoz, vo idnina } e se vr { i vrz osnova na dozvola od Ministerstvoto za trgovija ("LB8), kaj proizvodite od slednite tarifni broevi:

8507 1081 00 - Osnovni akumulatori za zadvi`uvawe na klipni motori { to rabotat so te`en elektrolit, i

8507 1089 00 - drugo.

Vleguva vo sila na 14 maj 1999 godina.

Banki i {tedilnici

Odluka za ograni~uvawe na obemot i dinamikata na porastot na denarskite plasmani na bankite vo maj 1999 godina

Objavena e vo "*Slu`ben vesnik na RM*", broj 28, od 13 maj 1999 godina, a } e se primenuva od 1.5.1999 godina.

Denarskite plasmani na bankite na krajot na maj 1999 godina, treba da bidat poniski za 2,2% vo odnos na sostojbata na istite na 31.3.1999 godina.

Odluka za ograni~uvawe na obemot i dinamikata na porastot na denarskite plasmani na {tedilnicite vo maj 1999 godina

Objavena e vo "*Slu`ben vesnik na RM*", broj 28, od 13 maj 1999 godina

Denarskite plasmani na {tedilnicite na krajot od maj 1999 godina, treba da bidat poniski vo odnos na sostojbata na istite na 31.3.1999 godina za 2,2%.

Odlukata se primenuva od 1.5.1999 godina.

Me|unarodni dogovori

Odluka za opredeluvawe na carinski kvoti za II-to polugodie od 1999 godina согласно so Dogovorot za slobodna trgovija me|u Republika Makedonija i Republika Hrvatska

- trgovija

Objavena e vo "*Slu`ben vesnik na RM*", broj 29, od 19, maj 1999 godina.

Vo Odlukata se ureduvaat uslovite za uvoz na stoki od Republika Hrvatska vo Republika Makedonija vo II-to polugodie od 1999 godina. Stokite koi } e se uvezat vo II-to polugodie od 1999 godina dadeni se vo Prilog 1, koj e sostaven del na Odlukata. Vo ramkite na kvotite utvrdeni vo nego ne se pla|aat carinski i posebni dava~ki (prelevmani).

Odlukata vleguva vo sila na 20 maj 1999 godina.

